

3.5.568, 1

এজন প্ৰাচীন অসমীয়াৰ দৃষ্টিত
“আধুনিক” অসমীয়া ভাষা ॥

শ্ৰীযতীন্দ্ৰ ৰাম খাউণ্ড

শ্রীমৎ নন্দ তালুচ দাসৰ

‘প্ৰতিভা’

মোৰ ক’ব লগীয়া ।

—x—

যোৱা ২।২।৬৪ তাৰিখে ইয়াৰ পৰা এমাইল
আঁতৰত ডাঙৰী হাইস্কুলৰ প্ৰাঙ্গনত শ্ৰদ্ধেয় শ্ৰীযুত বিনন্দ চন্দ্ৰ
বৰুৱা দেৱৰ সভাপতিত্বত, অসম সাহিত্য সভাৰ শাখাৰ এখন
অধিবেশন বহিছিল। তাৰ ছমাহ মান আগতে এখন চিঠি
পালো যে মোক হেনো তাৰে পৃষ্ঠপোষক পাতিছে। পৃষ্ঠ-
পোষকৰনো কি কাম নেজানো দেখি দুই একক শুধি চালো।
কলে যে পৃষ্ঠপোষকৰ একো কাম নাই; এনেকুৱা অনুস্থান
হ’লেই বোলে পৃষ্ঠপোষক বুলি দেখুৱাবলৈ “ভাল মানুহ”
এজন লাগেই। সদায় দেখিছো যে মোক ভোদা যেন দেখি-
য়েই নেকি, মানুহে, যেয়ে যিহকে কয় তাতে পতিয়ন যাম বুলি
ধৰি লয়। মোৰ যিকন বুদ্ধি আছে তাৰেই বুজিব পাৰিলো
যে ইয়াত “ভাল মানুহ বেয়া মানুহৰ” কথা একো নাই।
খোৰতে কবলৈ গলে এইটো মোৰ পৰা এটা “শকট ধনৰ
টোপোলা” সবকাবৰ ফন্দি। এইবোৰ সমাজত মুখ খুলি
কোৱা কথা নহয়, সেই দেখি মনে মনে থাকিলো।

অধিবেশনৰ দুমাহ মান আগতে এখন মিটিং পাতিলে।
মোকো মাতিলে। নগলে বেয়া পাই বুলি গলো। কিন্তু

সন্নিপাত জ্বৰে পাইছে বুলি ফাঁকি দি নোযোৱা হ'লেই ভাল আছিল। মিটিং শেষ হোৱাৰ কিছু আগতে গৈ শুনিলো যে নিৰ্দিষ্ট বক্তাৰ ভিতৰত মোৰো নাম আছে। শুনিলো যে মোৰ লগত সাহিত্যৰ সম্বন্ধ, তেলৰ লগত পানীৰ সম্বন্ধৰ নিচিনা। মইনো সাহিত্য সভাত কিটো কম? টপকাই উত্তৰ আছিল “ আপোনাৰ যি মন যায় তাকে কব ”। বুজাব খুজিলো যে মই অতি সাধাৰণ ‘চিন্থা’ মানুহ, জীৱনত কেতিয়াও চুব কৰাৰ পৰা প্ৰবন্ধ লেখালৈকে; ডকা দিয়াৰ পৰা বচনা পাঠলৈকে সেইবোৰ দুফাৰাত কেতিয়াও হাত দিয়া নাই। কাৰ কথা কোনে শুনে? ভয়ে ভাবনাই ঘৰলৈ উভতি আহিলো। চিন্তাত ৰাতি টোপনি নাই। শেষ ৰাতি কুকুৰাই ডাক দিবৰ সময়ত হঠাতে মনত খেলালে যে আজি ১৫। ১৬ বছৰে যিটো কথাই মোৰ মৰ্ম জাগ্ৰত মনত (Subconscious mind) শুকাব নোখোজা পুৰণি ক্ষতৰ দৰে একেৰাহে দিনে ৰাতিয়ে অগুখ আৰু অশান্তিৰ সৃষ্টি কৰি পীড়া দি আছে তাৰ কথাকে নেলৈখো কিয়? কিজানি অলপ উপশম পাবেই। তাৰ ফলতে এইখনৰ জন্ম। যিটো উদ্দেশ্যলৈ লেখিলো তাৰ যদি সবিস্তৰে মানো ফল হয় তেনেহলে নিজকে কৃতার্থ মানিম। মঞ্চত ঠিয় দি এইখন পঢ়িবৰ সময়ত মোৰ ভৰি আৰু হাতৰ কঁপনি আৰু গা খৰকবৰক কৰা কোনোবাই দেখিছিল যদিও আজিলৈকে মুখ খুলি মোক কোনেও একো কোৱা নাই।

এইখন পঢ়ি কোনো কোনোৱে ভাল নেপাব পাৰে। আকৌ কাৰোবা হয়তো নিজৰ গাতে চেকা লগা যেনো লাগিব পাৰে। সেই সকললৈ মোৰ উপদেশ—এই মহাৰ্ষৰ দিনত পোন্ধৰটা নয়াপয়চা খৰচ কৰি মোলৈ গালি পাৰি চিঠি দিয়াতকৈ, এইখনকে ফালিচিৰি, ভৰিৰে মোহাৰি, ঠাই সৰা জাবৰৰ লগত পেলাই দিলেই, বিনাখৰচতে, একে সমানেই মনত শান্তি পাব। ইতি

সদাশিৱ চাহ বাগিচা
পোঃ আঃ তালাপ
২।২।৬৪

}

“ যতীন খাউণ্ড ”।

—o—

সাহিত্যিক বন্ধু সকল আৰু উপস্থিত ৰাইজ —

মই সাহিত্যিক নহওঁ। মই লেখা এশাৰি কথাও কতো ওলোৱা নাহি। তাৰ কাৰণ, মই কেতিয়াও লেখিবলৈ চেষ্টাই কৰা নাই। তাৰোপৰি আপোনালোকৰ দৰে ইমানবোৰ সুখীজনৰ আগত ঠিয় দি দুএঘাৰ কথা কোৱাৰ সুযোগো মোৰ এয়ে প্ৰথম। সেইবুলি ভয়ত মোৰ বুকু কঁপা নাই। কাৰণ মোৰ সদায় এটা ধাৰণা আছে যে মই অসমীয়া, মোৰ উপৰি পুৰুষ অসমীয়া, কাজেই মই মুখ মেলিলে বা কলম ধৰিলে সেই ফালেদি শুদ্ধ অসমীয়া ওলাবই লাগিব। মোৰ ধাৰণা যদি ভুল হৈছে তেন্তে তাৰ বিচাৰৰ ভাৰ আপোনালোকৰ।

আজিকালি কিছুমান লেখকৰ লেখা দেখি আৰু কিছুমান বক্তাৰ ভাষা শুনি বেজাৰত আপোনালোকৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবলৈ ইয়াত ঠিয় দিছো। অকল লেখকেই নহয়—অসমীয়া অনাতাৰ তাতোকৈ বহুগুনে বেচি দোষী। কোনোৱে প্ৰশ্ন কৰিব পাৰে যে সাহিত্য সভাত অনাতাৰ কথা কেনেকৈ উঠে? মোৰ উত্তৰ হৈছে—আসামৰ সকলো লেখকৰ সকলো কিতাপ গোটাই যিমান বিক্ৰি হয়, আৰু সেইবোৰ কিনি আৰু ধাৰ কৰি যিমান মানুহে পঢ়ে, আসামৰ অসংখ্য নিৰক্ষৰ লোককে ধৰি তাতকৈ সহস্ৰগুন বেচি মানুহে অনাতাৰ শুনৈ আৰু তাৰ দ্বাৰা

প্রভাবান্বিত হয়। এনে এটা শক্তিশালী মাধ্যমৰ যোগে অলপ সময়ৰ ভিতৰতে সাহিত্যকে ধৰি সকলো বিষয়তে দেশত ভাল আৰু বেয়া প্ৰভাব অতি সোনকালে বিস্তাৰ কৰিব পাৰে। সেই কাৰণেই ইয়াৰ বিস্তাৰিত সমালোচনা আৱশ্যক।

ভাষা আৰু সাহিত্য সদায়ে প্ৰগতিশীল। অসমীয়া ভাষাতে “অকণোদয়ৰ” দিনৰ পৰা স্বাধীনতাৰ সময়লৈকে দুটা কি তিনিটা বেলেগ যুগ হৈ গৈছে। সেইবোৰ আপোনালোকে মোতকৈ বেচি জানিব। সেই-বিলাক সালসলনি লাহে লাহে স্বাভাৱিক ভাবে হোৱাত কাৰো চকুত কটু যেন লগা নাই। স্বাধীনতা লাভৰ পাচৰ পৰাই সকলো বিদেশী বস্তু বৰ্জ্জন কৰিবলৈ আৰু সকলো বস্তু সৰ্বভাৰতীয় কৰিবলৈ স্বদেশপ্ৰেমিক সকলৰ অতিআগ্ৰহৰ ফলত, অসমীয়া ভাষা বহুতো বিকৃত হোৱা দেখা গৈছে। আৰু তাৰ অসংখ্য উদাহৰণো দিব পৰা যায়। মই তাকেই এতিয়া কব খুজিছো।

আপোনালোকে কোনেও নুই কৰিব নোৱাৰে যে বৰ্তমান যুগত ইংৰাজী পৃথিবীৰ ভিতৰত এটাইতকৈ চহকী ভাষা। তেনে এটা ভাষাই যদি, আৱশ্যকতা অনুসাৰে সেই সময়ত তেওঁলোকৰ তলতীয়া জাতি এটাৰ ভাষাৰ কিছুমান শব্দ নিজৰ ভাষাত সুমাই লবলৈ লাজ

নেপালে— যেনে, Jungle, Sepoy, Pundit, Mahout, Burrasab, আৰু বহুতো শব্দ আছে, তেনেহলে আমি নো যিবিলাক ইংৰাজী শব্দ আমাৰ প্ৰত্যেক গাঁৱলীয়া মানুহে জানে আৰু ব্যৱহাৰ কৰে, তেনে শব্দ আমাৰ ভাষাত সাঙুৰি লবলৈ কিয় লাজ পাব লাগে? উদাহৰণ স্বৰূপে Radio, Telegraph, Rail Station, Head master School, College, Talkie, Cinema. আৰু অসংখ্য শব্দ আছে যিবোৰ সকলো অসমীয়া মানুহে বুজে আৰু সদায় ব্যৱহাৰ কৰে। যদি সেইবোৰৰ উপযুক্ত প্ৰতিশব্দ উলিয়াব পাৰিলেহেতেন তেও কবলৈকে হ'লহেতেন।

Radio প্ৰথমতে ওলাওঁতে তাৰ নাম আছিল “Wireless” তাৰ তৰ্জমা “অনাতাৰ” কৰাত আপত্তি থাকিব নোৱাৰে। কিন্তু “আকাশবাণী” হয় কেনেকৈ? সৰুতে আইৰ মুখে মহাভাৰতৰ সাধু শুনা মনত আছে। আমাৰ মৰ্ত্তবে কোনোবা এফালে দুই বীৰৰ তয়া ময়া বণ লাগিছিল। ওপৰৰ পৰা দেৱতা সকলে হেনো তাৰে বং চাই আছিল। কিন্তু তেওঁ লোকৰ প্ৰিয় পাত্ৰ বীৰজন যেতিয়া হাৰে হাৰে হোৱা যেন দেখিলে তেতিয়া তেখেত সকলে আজি কালিৰ আমাৰ মৰ্ত্তব দেৱতা সকলৰ দৰেই লাজ কাজ কাতিকৈ, নিৰপেক্ষতা পৰিহাৰ কৰি, তেওঁলোক নিজে অদৃশ্য হৈ থাকি, অন্তৰীক্ষৰ পৰা তেওঁলোকৰ প্ৰিয় বীৰজন কেনেকৈ জিকিব পাৰে টেটুফালি

তাৰে উপদেশ আৰু উদগীৰ্ণ দিছিল। সেয়ে হ'ল “ আকাশী-বাণী ” “ বা ” আকাশবাণী ”। আজি কেবছৰমান আগলৈকে — আমাৰ “ আকাশবাণী ” নোলোৱালৈকে, “ আকাশ-বাণী ” বুলিলেই, সেই অন্তৰীক্ষৰ পৰা অহা সাধুকথাৰ “ আকাশ-বাণী ” লৈহে মোৰ মনত পৰিছিল। কিন্তু অনাতাবৰ নাম আকাশবাণী কেনেকৈ হ'ল তাৰ উৱাদিহ বহুত পাচতহে পালো। মই সদায় অকলশৰেই থাকো, সেই দেখি এইবোৰ গবেষণা কৰাৰ সুবিধা, আপোনালোকতকৈ মোৰ বহুত বেচি ; ভাবোপৰি কাম নহলে সময় কটাবলৈ Radio শুনি থাকো মই বঢ়াই কোৱা নাই, — আমাৰ Radioৰ বাতৰিত দহবাৰৰ ভিতৰত দহবাৰ নহলেও অন্ততঃ নবাৰ শুনিব যে “ প্ৰধান মন্ত্ৰীয়ে অমুকটো কৈছে ” বুলি বা “ মুখ্যমন্ত্ৰীয়ে অমুকটো কৈছে ” বুলি বাতৰি আৰম্ভ হয়। এদিন লোকসভা বহি থকা সময়ত ঘৰি চাই দেখিলো যে পোন্ধৰ মিনিট বাতৰিৰ ভিতৰত ১২ মিঃ ৪৫ চেঃ কোন মন্ত্ৰী আৰু কোন কংগ্ৰেছি সদস্যই কি কলে, তাকে গালে; পাচদিনা কাগজত পঢ়িবলৈ একোকে বাকী নথলে। বাকী ২ মিঃ ৪৫ চেকেণ্ডত পৃথিবীৰ খবৰ খতম। তাৰ পৰাই বুজা যায় যে Radio বিশেষকৈ মন্ত্ৰীসকলৰ বাণী প্ৰচাৰৰ কাৰণে। তেখেতসকল দেৱতুল্য লোক — ইংৰাজীত যাক কয় “ Demi Gods ” তেখেত সকলৰ “ বাণী ” তেখেতসকল আমাৰ পৰা অদৃশ্য

হৈ থাকিলেও, অন্তৰীক্ষইদি Radio যোগে শুনো। কাজেই আকাশবাণীতকৈ উপযুক্ত নাম আৰু কি হব পাৰে ?

ইয়াৰ পাচত আকাশবাণীৰ বাকী কথাবোৰৰ লগত আপোনালোক সংশ্লিষ্ট। “ আকাশবাণী ” অসমীয়া শব্দ। পুৰা-কালৰ পৰা চলি আহিছে। কিন্তু “ আকাশবাণী ” হয় কেনেকৈ ? কেবাবছৰো আগতে এজন আকাশবাণীৰ কৰ্মকৰ্ত্তাক এখন ভোজ মেলত লগ পাইছিলো। কথাই কথাই শুধিলো যে “ আকাশবাণী ” কিয় কয় ? তেখেতে বৰ অনুগ্ৰহ দেখুৱাব দৰে, গহীনাই মোক বুজালে যে সেইটো সৰ্বভাৰতীয় উচ্চাৰণ। কোৱাৰ ধৰণত বুজালে যে তোমাৰ নিচিনাটোৱে সেইবোৰ বুজি নেপাবা। মই অতি নম্ৰভাৱে আকৌ শুধিলো “ ডাক্তৰীয়া ” সময়, সূৰ্য্য, সুন্দৰ, সেন্দূৰ, এই এটাইবোৰ দেখোন সৰ্বভাৰতীয় শব্দ। আপুনি ঘৰত তেনেকৈ কথা পাহেনেকি ? ” তেখেতে বেয়া পালে হব পাই ; হুগুনা ভাও জুৰি আঁতৰি গ'ল। বাক এইটো কেনে কথা আপোনালোকেই ভাবি চাওকচোন। ধৰক এজনি ১৭।১৮ বছৰীয়া দিপলিপ ছোৱালী, গোলাপ ফুলৰ নিচিনা চেহেৰা। দেখি মই কলো “ চাওকচোন, ছোৱালীটি কেনে সুন্দৰী ”। আপুনি ক'ব “ হয়, চালে চকু বৈ যায় ”। কিন্তু মই যদি সৰ্বভাৰতীয় উচ্চাৰণ প্ৰয়োগ কৰি কওঁ “ ছোৱা-লীটি কি চুন্দৰি ” আপুনি বাক মোৰ ফালে পোনোৱাকৈ চাই, আঁতৰি গৈ আপোনাৰ বন্ধুক নকবনে যে “ সোঁ মানুহজন

যে দেখিছা, চুলি কেডালহে বগা কিন্তু অতি অসৎ মানুহ ”। নামবফালে সেই। ভাষাও তথৈবচ। সদায় শুনিব যে অমুকে, অৰ্থাৎ চৰকাৰী ফৈদৰ কোনোবাই, অমুকত “ভাষণ দি কৈছে”। এনেকুৱা ডবল ক্ৰিয়াৰ দিহা অসমীয়া ভাষাত নাই বুলিয়েই জানো। এইটো এনে ভাষা যেনে ‘মই Lux Soap চাবোনেৰে গা ধুই আহিছো’, অৰ্থাৎ Lux Soap মানেই চাবোন। বা “ৰামে বলটো Centre অৰ মাজতে পাতিলৈ গোৰ মাৰি দিলে,” অৰ্থাৎ Centre মানেই সোঁমাজ। তাৰোপৰি “ভাষণ প্ৰসঙ্গত” বা “ভাষণ দিওঁতে” কৈছে বুলিলেই দেখোন শুদ্ধ হয়। আকৌ শুনিব কোনোবাই কৰবাৰ পৰা “প্ৰতিৰক্ষা পুজিলৈ এটা শকট ধনৰ টোপোলা পঠিয়াইছে”। বোধকৰো ইংৰাজীৰ Big Purse অৰ তৰ্জমা কৰিছে। কিয়, অসমীয়া মানুহে কোৱাদি “দেশৰক্ষা পুজিলৈ ভালেমান ধন পঠিয়াইছে” বুলিলেই দেখোন আমি আটায়ে বুজি পাওঁ। তাৰোপৰি “প্ৰতিৰক্ষা” কোন ভাষাত আছে নেজানো, কিন্তু অসমীয়াত যে নাই সেই বিষয়ে মই নিঃসন্দেহ।

এইবোৰ ভুল আমি কৰিলে শুৱাই, বা আপোনালোকে কৰিলেও ব্যাপক ভাবে অনিষ্ট নকৰাকৈ কিতাপৰ পাতৰ মাজতে লুকাই থাকিব —সেইদেখি মাৰ্জ্জনীয়। কিন্তু গোটেই জগতে শুনাকৈ তেনে ভুল কৰা অমাৰ্জ্জনীয়।

যি সকল কৰ্ত্তাই সেইবোৰত চকু দিব লাগে সেইসকলে চকুতো নিদিয়োই, কাণেৰেও নুশুনেনে?

উচ্চাৰণনো কি শুনিব? Radio ত বিজ্ঞাপন দিয়া শুনিছেই। ৩০০, নে ৪০০, টকাত কথা কবলৈ মানুহ লাগে। গুণৰ ভিতৰত শুদ্ধ উচ্চাৰণ, তাৰ উপৰি অসমীয়ালৈ তৰ্জমা কৰিব পৰা ক্ষমতা ইত্যাদি। কিন্তু আপোনালোক সকলোৱে শুনিছে যে এজনৰ বিশেষ চেষ্টাৰ ফলতো তেখেত যে স্থান বিশেষৰ পৰা আহিছে তাক কব পাৰি। এজনে থুনুক থানাককৈ ক, মান শ্ৰেণীৰ লৰাই ক, খ, মতাদি মাতে। দুজনে “স্বেচ্ছাসেৱক” উচ্চাৰণ কৰিব নোৱাৰে। এগৰাকীয়ে “বৰ্তমান”ৰ ঠাইত “বৰ্টমান” কয়। কিন্তু এনে উচ্চাৰণ কাৰি আৰু তৰ্জমা কাৰি সকলে সেই কাম কেনেকৈ পালে? শিৱসাগৰকে Standard অসমীয়াৰ কেন্দ্ৰ বুলি ক’ব পাৰি। তাৰ পৰানো শুদ্ধ উচ্চাৰণ কৰিব পৰা লৰা ছোৱালী নোলালনে? যদিহে নোলাল —যিটো মোৰ অসম্ভৱ যেন লাগে—তেনেহলে ক’ব লাগিব যে আপোনালোকৰ অশেষ যুটীয়া চেষ্টা স্বত্বেও অসমীয়া ভাষাৰ ভবিষ্যত অন্ধকাৰ। নহলে কেৰোণ কৰবাত আৰু সেই কেৰোণ খুচৰি উলিয়াই দূৰ কৰাৰ দায়িত্বও আপোনালোকৰে।

মই সদায় ইংৰাজী ভাষাত কোৱা পৃথিবীৰ সকলো দেশৰ বাতৰি শুনো। শূনি মোৰ দৃঢ় ধাৰণা হৈছে যে পাৰ্কিস্থানকে ধৰি সকলো দেশৰ তুলনাত

(৮)

ভাৰতীয় বাতৰি পৰিবেশন এশ বছৰ পিচ পৰি আছে। দুটা উদাহৰণ দিওঁ। মই কোনো ৰাজনৈতিক দলভুক্ত বা সমৰ্থনকাৰী নহওঁ। কিন্তু আমৰোহাত কৃপালণি আৰু ইব্রাহিম চাহাবৰ ভোটযুদ্ধৰ দিনা ভাৰতৰ লক্ষ লক্ষ নাগৰিকৰ দৰে মইও পাঁচ বজাৰ পৰা উদগ্ৰীব হৈ Radio পকাই পকাই বহি অছিলো। ভাৰতৰ আটাইবোৰ Station পকাই পকাই একো নাপাই, ৭৥ বজাত B. B. C, ধৰোতে প্ৰথম খবৰ শুনিলো, "In India, at the small township of Amroha, Acharyya Kripalani has been elected to the Loksabha by defeating his Congress rival Mr Hafiz Mahomed Ibrahim by a majority of over 50, 000" আমাৰ নিজৰ দেশত কংগ্ৰেচ হৰা গভিকে সেইটো একো জানিব লগীয়া খবৰ নহয় বুলি বিবেচনা কৰিলে। আপোনা লোকৰ যিসকলে সদায় বিলাতৰ B. B. C. ৰ বাতৰি শুনে সেই সকলে অলপতে হৈ যোৱা বিলাতৰ মন্ত্ৰী সভাৰ Profumo কেলেঙ্কাৰিৰ কথা B. B. C. ত কেনেকৈ নিৰপেক্ষ ভাৱে প্ৰচাৰ কৰিছিল সেইটো আমাৰ Radio ৰ লগত তুলনা কৰি চাওক।

দ্বিতীয় উদাহৰণ আৰু একোৰ চৰা। মোৰ সাক্ষী নথকা হলে আপোনালোকক কবলৈ সাহেই নহলহেতেন

(৯)

চীনা যুদ্ধৰ সময়ত কেজনমান স্থানীয় ভাৰলোক প্ৰায়েই গধূলী মোৰ তালৈ বাতৰি শুনিবলৈ গৈছিল। সেই দিনা স্থানীয় স্কুলৰ হেডমাষ্টাৰ তেখেতৰ দুজন বন্ধুৰে সৈতে উপস্থিত আছিল। গধূলী ৭ বজাত অসমীয়া বাতৰিত দিল্লিৰ পৰা কলে "Walong ত এতিয়াও আমাৰ জোৱান সকলে চীনা সৈন্যৰ লগত তয়া-ময়া ৰণ কৰিয়েই আছে"। মন কৰিব চীনাৰ বোৰ "সৈন্য" কিন্তু আমাৰ বোৰ "জোৱান"। যাহোক, মোৰ এতিয়াও তেখেত সকলক কোৱা মনত আছে যে "এইবোৰ বাতৰি নুশুনিব; B. B. C টো শুনি যাওক।" অসমীয়া বাতৰি শেষ হয় ৭-১৫ মিনিটত। তাৰ ঠিক ১৫ মিনিট পাচতে, অৰ্থাৎ ৭-৩০ মিনিটত B. B. C ৰ Radio News Reel" আৰম্ভ হয়। তাত প্ৰথম খবৰ হ'ল— "We have just received a despatch, from our Delhi correspondent Ivor Jones, saying that Walong has fallen to the Chinese, and the Indian army has retreated 12 miles to take up a new position." এতিয়া কথা হৈছে যে অসমীয়া বাতৰি কয় দিল্লিৰ পৰা। Ivor Jones ও সেই একে দিল্লিতে থাকে। যুদ্ধৰ বাতৰি সবকাৰে নিদিলে কাৰো পোৱাৰ উপায় নাই। বাতৰি বিলাত পাবলৈ হলে আমাক অসমীয়া বাতৰি কোৱাৰ

বহুত আগতে দিল্লিৰ বিলাতি সংবাদদাতাৰ হাতত পৰিব লাগিব। তাৰোপৰি এটা সৈন্যদলৰ সেই বাটপথ নোহোৱা দুৰ্গম পাহাৰত ১২ মাইল পিচ হ'হকি আহি নতুন কোঠ মাৰিবলৈ কেইঘণ্টা লাগিব পাৰে আপোনালোকেই অনুমান কৰক। ইয়াৰ পৰা মাত্ৰ এটা কথা জলজল পটপটকৈ ওলাইছে। সেইটো হৈছে যে আমাৰ দেশীয় গণতান্ত্ৰিক সবকাৰে আমাৰ দেশী মানুহতকৈ বিদেশীকহে বেচি বিশ্বাস কৰে। ভাবি চাওক, জগতৰ চকুত আমি কিমান হেয় হলো। এইবোৰৰ প্ৰতিকাৰ কৰিবলৈ আপোনালোকে চেষ্টা কৰিব বুলি আশা কৰিলো। আপোনালোকে ইচ্ছা কৰিলে সকলো প্ৰদেশৰ সাহিত্য সভাবে একেলগ হৈ এই বিষয়ে কেন্দ্ৰীয় সবকাৰৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰি, প্ৰতিকাৰৰ কাৰণে হেঁচা মাৰি ধৰিব লাগে। সাহিত্য সভাৰ ৰাজনীতিৰ লগত সংশ্ৰব নাই সেই দেখি দয়ালু সবকাৰে, আপোনালোকৰ কথালৈ কাণ দিবও পাৰে।

আপোনালোকে ইমানপৰে বোধকৰো বুজিব পাৰিছে যে সাধাৰণ ভাবে অসমীয়া বুজিব পৰা শক্তি মোৰ আছে কিন্তু আপোনালোকে বিশ্বাস কৰক যে তথাপিও দুই চাৰি বাৰ মোৰ এনে হৈছে যে অসমীয়া বাতৰিত “আধুনিক অসমীয়াৰে” কি কলে তৎ ধৰিব নোৱাৰি তাৰ পাচতে বঙালি বা ইংৰাজী বাতৰি ধৰি তাৰ অৰ্থ বুজিব লগা হৈছে। ইয়াতকৈ দুখ, লাজ, আৰু ধিক্কাৰৰ কথা কি হব পাৰে।

“আকাশবাণী”ৰ ব্যাখ্যা ইমানতে সামৰো।

এতিয়া আগেয়ে নুশুনা কেটামান অসমীয়া শব্দৰ উদাহৰণ দিওঁ। ধৰক—Telegraph শব্দটো সকলোৱে বুজি পায়। তথাপি তাৰ প্ৰতিশব্দ উলিয়াবই লাগিব। মোৰ অন্ততঃ দুবাৰ পঢ়া মনত আছে “অমুকে তাৰ পঠিয়ালে” কি এনেকুৱাই কিবা এটা! অৰ্থাৎ Telegraph বা Wire কৰা তাৰ ভাঙনি হ'ল “তাৰ”। কিন্তু কেতিয়াবাই কৰবাত কোনোবা অজ্ঞাত, নিবন্ধৰ অসমীয়া গাৱলীয়া তিৰোতাই মুখে মুখে ৰচনা কৰা বিয়ানামত প্ৰায় তিনিকুৰি বছৰ আগতে শুনিছিলো—“চিঠি দি পঠিয়াম বিজুলী ডাকত”। এনে শুৱলা অসমীয়া শব্দ থাকোতে “তাৰ” লেখা কিবা মানৈ আছেনে? কিন্তু “বিজুলী ডাক” ওতো মোৰ কোনো কিতাপ কাগজত দেখা মনত নপৰে।

আকৌ ধৰক — “উপায়ুক্ত” কেইজন গাঁৱৰ মানুহে বুজি পায়? “জিলাৰ বৰচাহাব” যিটো প্ৰত্যেক অসমীয়াই বুজি পাই, সেইটোনো কি বেয়া হ'ল? “বৰ” অসমীয়া শব্দ—অৰ্থ “ডাঙ্গৰ”। “চাহাব” ও অসমীয়া শব্দ। সেইটো ইংৰাজী অভিধানত নাই। তাক মাত্ৰ হেমকোষ আদি অসমীয়া অভিধানত হৈ পোৱা যায়। যেনে—“চাহাব”—মানুহলোক ভদ্ৰলোক, a gentleman, ইংৰাজ ইউৰোপীয় মানুহ, an

Englishman, a European.” মন কৰিব, প্ৰথম অৰ্থ
মাতৃলোক, দ্বিতীয় অৰ্থহে ইংৰাজ। সকলো অভিধানতে মুখ্য
অৰ্থটোহে প্ৰথমতে দিয়া নিয়ম।

আকৌ ধৰক,—হিন্দীত “সুগম সঙ্গীত” কোৱা শুনি
আজি কালি আমাৰো “সুগম সঙ্গীত” কোৱা হ’ল। হিন্দিত
সুগমৰ অৰ্থ কি নেজানো, কিন্তু অসমীয়াত তাৰ অৰ্থ —“সুগম
(সং, গম্—গতি কৰ) কষ্ট নোহোৱাকৈ গতি কৰিবৰ যোগ্য।
সুখেৰে যাব পৰা (বাটত খাটে) যেনে, সুগম বাট।
Passable, Practicable, Easy of access.”

হয়, হিন্দি সৰ্বভাৰতীয় ভাষা; কিন্তু হিন্দিত
“সুগম সঙ্গীত” কোৱা শুনি, আগুৰি নোচোৱাকৈ আমিও
তাকে ক’ব লাগিবনে? যদি সেয়ে হয় তেন্তে আপোনালোক
সকলোৰে আশীৰ্বাদ শিৰত লৈ, অন্ত সকলো ভাষা বাদ দি,
অকল অসমীয়াকেহে সৰকাৰি ভাষা কৰিব লাগে বুলি আন্দো-
লন চলাই। আমাৰ ডেকা লৰা পুলিচৰ গুলি খাই মৰাৰ কি
যুক্তি আৰু সাৰ্থকতা আছিল। ———মোক কোনোবাই
বুজাই দিবনে?

আমাৰ নিজৰ ভাষাত ভাল ভাল শব্দ থাকোঁতেও
আমাৰ দেশপ্ৰেমিক লেখক সকলে সৰ্বভাৰতীয় হিন্দি ভাষাৰ
তৰ্জমা কৰা অসংখ্য অদ্ভুত শব্দ আনি আমাৰ ভাষা ওপচাই
পেলাইছেহি। এনেকুৱা অদ্ভুত তৰ্জমা বিলাকে ভাষাক চহকি

নকৰি হান্ধ্যাপদহে কৰে বুলি ভাবো

বাৰে বঙলুয়া শব্দ কিমানে অসমীয়া শব্দ লোপ
কৰি তাৰ ঠাই অধিকাৰ কৰিছে তাৰ সীমাসংখ্যা নাই।
উদাহৰণ স্বৰূপে ধৰক “জোৱান”। তিনিকুৰি বছৰ আগতে
ওপদুনাথ গোহাঁই বৰুৱা ডাঙ্গৰীয়াই লেখি থৈ গৈছে——
“শৰাইঘাটত আহোমৰ সেনাই মোগলৰ চিপাহীক কচুকটা
দিলে।” এই সাতোটা শব্দৰ এটা বাক্যত দুটা বিশুদ্ধ
অসমীয়া শব্দ থাকোঁতেও আমাৰ লেখক সন্তুষ্ট নহয়! জোৱান
শব্দটোৰ অৰ্থ চিপাহী নহয়। জোৱান মানে, ছুট, পুট, বলিষ্ঠ
ডেকা মানুহ। ‘হেমকোষত’ এই শব্দটো নাছিল। আজি
কালিৰ দুই এখন অভিধানত সোমাইছে। কিন্তু তাৰ অৰ্থ
চিপাহী বুলি মই ক’তো পোৱা নাই। যোৱা মহা যুদ্ধৰ
আগভাগতে “Statesman” কাগজত পঢ়িছিলো যে পঞ্জাবত
সৈন্যদলত ভৰ্তি হবলৈ “thousands of Jawans came
to the recruiting centre.” যিমানদূৰ মনত পৰে ইংৰাজিত
প্ৰথম তেতিয়াই সেই শব্দটো ব্যৱহৃত হৈছিল। কিন্তু চিপাহী
অৰ্থত নহয়। সেইবোৰ সৈন্যদলত ভৰ্তি হলেই, “Soldiers”
বা “Other ranks” হৈ পৰে। আমাৰ এতিয়া অকলজোৱান
বুলিয়েই এৰা নাই। অসমীয়া দেশপ্ৰেমমূলক গীতত হিন্দি
কথাছবিৰ পৰা বিনা অনুমতিত ধাৰ কৰি অনা “নওজোৱান
নও জোৱান” বুলি Chorus নেগালে আমাৰ গায়ে বুঠা হ’ল।

আকৌ শুনিলো, এটা অসমীয়া দেশপ্ৰেমমূলক গীতৰ প্ৰথম শাৰি হ'ল “হুসিয়াৰ, নওজোৱান, নওজোৱান” ইয়াৰ অসমীয়া কোনখিনি হ'ল বুজিব নোৱাৰিলো। আপোনালোকে হয়তো পাৰিবও পাৰে।

আকৌ এটা শব্দ ধৰক “যোজনা”। হিন্দিত সদায় শুনো “পঞ্চবাৰ্ষিকী যোজনা” মই হিন্দি নেজানো কিন্তু হিন্দিতো যোজনা মানে যে পৰিকল্পনা, সেই বিষয়ে মোৰ সন্দেহ আছে। অসমীয়া বাতৰিতো “পঞ্চবাৰ্ষিকী যোজনা” শুনা শুনা যেন লাগে কিন্তু সঠিককৈ ক'ব নোৱাৰো। সিদিনালৈকে সন্দেহ আছিল। সন্দেহ ভঞ্জন হ'ল আজি কেদিনমান আগতে অসম গভৰ্ণমেণ্টৰ “ক্ষুদ্ৰ সঞ্চয় সংস্থাৰ” এখন পুস্তিকা দেখি। সেইখনৰ ওপৰত প্ৰথমতে বঙা চিঞাহিৰে ছপা কৰি দিছে, “নিজকো সহায় কৰক, যোজনাকো সহায় কৰক”। কাজেই মোৰ মামৰে ধৰা বিদ্যা লৈ আকৌ অভিধান বিচাৰিব লগা হ'ল। এখন সাধাৰণতে প্ৰচলিত অভিধান মেলি পালো—“যোজনা—বিশেষ্য দৃষ্টান্ত, পটন্তৰ, উপমা A proverb.”—পৰিকল্পনা নহয়। আপোনালোকক সঁকিয়াই দিছো, যে এই এটা শব্দ, যিটো সবকাৰৰ সক্ৰিয় সহযোগত আপোনালোকৰ চকুৰ আগতে মাতৃভাষাৰ বৰ ঘৰৰ ছৱাৰ দলি পাইছেগৈ। এতিয়াই ছবাই নিদিলে ভিতৰ সোমাই থিতাপি লবলৈ বেচি পৰ নেলাগে।

আধুনিক লেখকৰ উদ্ভাৱন কথানো কিমান শুনিব বাতি বিচনাত পৰি Raidoত গান শুনিছো। গায়ক দিলীপ

কুমাৰ শৰ্মা। লেখকৰ নামটো পাহৰিলো। গায়কে ভালেই গাইছে। শূনি ভাল লাগিছে। হঠাতে থমক খাই বৈ চাকিটো বঢ়াই দি, আকৌ সেই অভিধান। কাৰণ গায়কে এশাৰিত গাইছে “সাউদৰ ডিঙ্গৰা বগা পালে তৰা।” তাহানি সাধুকথাত সাউদে বস্তু বেহানি লৈ, সাত সাগৰ তেৰ নৈ পাৰহৈ বেপাৰ কৰিবলৈ যাওঁতে, ডিঙ্গাত উঠি যোৱা বুলিহে মনত পৰে আকৌ; সকতে বাৰিষাৰ শুকনি পানীত, বাৰিৰ পাচ ফালে থকা জানটোত, ভেটা মাৰি, চেপা, খোকা আৰু ডিঙ্গৰা পাতি মাছ ধৰা মনত পৰে। কিন্তু সেই ডিঙ্গৰাত যে বগা পাল তৰি তাক পানীত চলাই, তাত উঠি ফুৰিবও পাৰি, সেইটো তেতিয়া ভাবিবলৈকে নহল। অভিধানেও মোকেহে সমৰ্থন কৰে।

আৰু এটা গানত শুনিলো—“শেৱালী ফুলৰে পাপৰি” আৰু “ছবৰি বনৰে ফুল”। একেটা গানতে আছে। পাপৰি অৰ্থ—“ফুলৰ পাহিৰ ভিতৰত থকা সৰু পাহি, A small inner petal.” গোলাপ ফুলৰ পাপৰি দেখিছো; টগৰ ফুলৰো পাপৰি দেখিছো। কিন্তু মূৰৰ চুলি শুকুলা হ'ল, আজিলৈকে শেৱালী ফুলৰ পাপৰিও নেদেখিলো। ছবৰি বনৰ ফুলো নেদেখিলো। আপোনালোকৰ কোনোবাট যদি দেখিছে তেন্তে অতি ভাগ্যবান বুলি কব লাগিব। মুঠৰ ওপৰত আজিকালি আটায়ে লেখক আৰু কবি হবলৈ

ওলাইছে। কিন্তু আটাইৰে সেই যোগ্যতা থকা সম্ভব নহয়। কাজেই গানৰ বা কবিতাৰ ছন্দ মিলাবলৈ “ডিম্বাৰ ঠাইত “ডিম্বা” আৰু “পাহি”ৰ ঠাইত “পাপৰি” কবিব লগা হৈছে। সিকালে অৰ্থ যে “কদধং” হ'ল তালৈ ক্ৰক্ষেপ নাই। বাজনাৰ লগত সুৰ লগাই গালেই হ'ল। এইবোৰ দেখি শুনি মোৰ স্কুলীয়া দিনৰ এটা কথালৈ মনত পৰে সেই সময়ৰ এজন উঠি অহা কবিতাৰ এই ধৰণৰে কবিতা লেখা দেখি স্বৰ্গীয় লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই তেখেতৰ “বাঁহী”ত কৃপাবৰ বৰবৰুৱা নামত ইতিকিং কৰি এটা পদ্য লেখিছিল। গোটেইটো পাহৰিলো; কিন্তু শেষৰ কেশাৰি মোৰ আজিও মনত আছে। সেই কেশাৰি হ'ল :-

“পচিমত বঙা বেলি ফেঁহুজালি দিছে,
হাতীয়ে ডালত পৰি আৰাও কৰিছে,
ডেকা গাভৰুৱে কৰিছে প্ৰেম,
বাঁহী বাজিছে গেৰেম গেৰেম ॥”

ওপৰত কৈ অহা গানৰ লেখকসকলো এই “গেৰেম গেৰেম” শ্ৰেণীৰ। মাতৃভাষাৰ হুৰ্ভাগ্য যে আজিৰ দিনত এনে ধৰণৰ লেখক সকলক লেখনীৰ চেকনিৰে কোবাই পোন বাটলৈ আনিবলৈ আমাৰ মাজত আজি আৰু বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়া নাই। মই বঢ়াই কোৱা নাই।

মই ইমানবোৰ এনেকুৱা শব্দৰ উদাহৰণ দিব পাৰো যে কেতিয়াবা ভাবো, যদি সাহিত্য সভাই ধন দি সহায় কৰে, তেনেহলে “বিজতৰীয়া অসমীয়া অভিধান” নাম দি এখন কিতাপকে লেখো।

এইবোৰ কথা মই কেবাবছৰো ধৰি ভাবিছো আৰু পৰীক্ষা কৰি চাইছো। আপোনালোকে মোক সমৰ্থন কৰিব বুলি আশা কৰো। মই বহুদিন ধৰি হেমকোষ আৰু আজিকালিৰ অভিধান বিজাই চাইছো আৰু তাৰ পৰাই বুজিব পাৰিছো যে ভাষা কি উগ্ৰগতিত সলনি হ'ব লাগিছে। এতিয়াৰ এখন অভিধান, যিখন আজি-কালিৰ অভিধানৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ বুলি মই ভাবো, বেচি ভাগ মই তাৰে লগত তুলনা কৰিছো। লেখক এগৰাকি “অসমীয়া”ৰ অধ্যাপক। তেখেতৰ ভুল ধৰিবৰ ধুটতা মোৰ নাই। কিন্তু মোৰ কেটামান আসোৱাহ আপোনালোকক নজনাই নোৱাৰো। তেখেতে পাতনিত লেখিছে “প্ৰধানকৈ হেমকোষ আৰু চন্দ্ৰকান্ত অভিধানৰ সহায় লৈছে, আৰু সেইকেখন অভিধানত থকা, অথচ ভাষাত ব্যৱহাৰ নোহোৱা ছুই চাৰিটা শব্দ বাদ দিয়া হৈছে আৰু আধুনিক অসমীয়াৰ ভালেমান শব্দ সংযোগ কৰা হৈছে।” তেখেতৰ প্ৰথম শাৰি কথাত মোৰ আপত্তি যে অসমীয়া ভাষাত আমি সদায় ব্যৱহাৰ নকৰা অসংখ্য শব্দ আছে। সিকালে আমি সদাই ব্যৱহাৰ কৰা শব্দহে যদি অভিধানত থাকিব

লাগে তেনেহলে আমাৰ অভিধান চাবৰ দৰকাৰ কি ? অৰ্থ নজনা আৰু সদায় ব্যৱহাৰ নকৰা শব্দ চাবলৈহে অভিধান লাগে। তেখেতে দুই চাৰিটা শব্দ বাদ দিছো বুলিছে কিন্তু হেমকোষৰ প্ৰথম কুৰি পৃষ্ঠাৰ পৰাই এইকেটা শব্দ বাদ দিয়া হৈছে :— (১) অকহি (একৈশ) (২) অখাল-ডাঁৰ (বিনাদোষত কৰা জৰিমনা) (৩) অঘমৰ্ষণ (পাপ-) (৪) অচোৱা (৫) অঙ্গজ (পুত্ৰ) (৬) অঙ্গজ (নিচেই দুখীয়া) (৭) অধমুৱা (ধন নলগাকৈ পোৱা) (৮) অস্তী (মুনিহৰ কাণৰ কেক) । আজিকালি হেমকোষ পাবলৈ নাই কাজেই যাৰ যেতিয়াই মন যায় তেতিয়াই এনেকুৱা শব্দ বাদ দি অভিধান লেখিলে ভাষা অচিৰে খৰামুৱা হ'বগৈ। মই সসন্মানে লেখকৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰি জনাওঁ যে তেখেতে অকলে নিজ ইচ্ছামতে এইবোৰ শব্দ বাদ দি অভিধান লেখি সেই অভিধানৰ নাম “অসমীয়া অভিধান” বুলি প্ৰকাশ কৰা অনিয়ম হৈছে বুলি ভাবো। ইংৰাজীৰ Collin's Pocket Dictionary দেখিলেই বা নাম শুনিলেই বুজিব যে তাত সকলো শব্দ পাবলৈ আশা কৰিলে আপোনাৰ ভুল হ'ব। সেই দেখি তাৰ নাম Pocket Dictionary বুলিছে। অলপতে প্ৰকাশ কৰা Shorter Oxford Dictionary তো সকলো শব্দ নাই। সেই কাৰণেই সেই দেৰণ টকা দামৰ প্ৰকাণ্ড কিতাপৰ নাম Shorter Dictionary লেখকেও যদি সেইবোৰ শব্দ

বাদ দি “চুটি অসমীয়া অভিধান” বা “বৰ্ত্তমান ব্যবহৃত অসমীয়া শব্দৰ অভিধান” নাম দি প্ৰকাশ কৰিলেহেতেন তেন্তে মোৰো আপত্তি নেথাকিলেহেতেন। তেখেতৰ পাতনিৰ দ্বিতীয় অংশ অৰ্থাৎ আধুনিক শব্দ সন্মাই লোৱা সম্পৰ্কে মই কওঁ যে তেখেতে আধুনিক মানুহে ব্যবহাৰ কৰা আধুনিক শব্দ কিছুমান সন্মুৱাই লৈছে যথা— জোৱান স্নাতকোত্তৰ, আবাদিকৰণ, জনজাতীয়, আয়োগ আৰু বহুতো। এতিয়া প্ৰশ্ন উঠিব— ক'ব মানুহে ব্যবহাৰ কৰে ? আসামৰ প্ৰত্যেক জিলাৰে কোৱা ভাষাৰ কমবেচি পাৰ্থক্য আছে। এইফালে মানুহে কয় “গৰমত বৰ দিগদাৰি লাগিছে” বা “লৰীৰ খুন্দাত গৰুটো একদম মৰি গল।” ডিব্ৰুগড়ৰ গ্ৰেহেম বজাৰত এতিয়াও শুনিব “ভাই পুলিচে ধৰে বুলি এইচান, দণ্ডৰণ দণ্ডৰিলো”। এইবোৰ স্থান বিশেষত সদায় কোৱা ভাষা। সিমুৰে কামৰূপত ক'ব “শুইনচানা ৰে আপী, কাপৰগিলা শুখাবা দি।” এইটোও সদায় কোৱা ভাষা। এতিয়া, এনেকৈ কোৱা ভাষা অভিধানত সোমালে লেখকৰ জন্ম স্থান অনুসৰি ভাষা বাতিটোতে সলনি হ'ব। এইবোৰ বেমেজালি বন্ধ কৰা সাহিত্য সভাৰ দায়িত্ব নহয় জানো ? এতিয়া প্ৰধান আত্মকাল হ'ব যে লেখকে বিচাৰ নকৰাকৈ স্থানবিশেষৰ মানুহে কোৱা শুনি জোৱান, আবাদ, স্নাতকোত্তৰ জনজাতীয় এইবোৰ শব্দ সন্মুৱাই দিছে, কিন্তু সেইবোৰ আজিয়েই যদি সাহিত্য সভাই উলিয়াই নিদিয় তেনেহলে দুদিন

পাচত সেইটোৱেই সাক্ষী হ'ব যে এইবোৰ অসমীয়া, কাৰণ
অভিধানত আছে। এইটো পাৰ্শ্বস্থানী মনে মনে আহি,
এহালিচা মাটি উখল কৰি অসমীয়া বুলি প্ৰমাণ কৰাৰ নিচিনা
কথা হৈছে। মই বহুদিন ভাবি চিন্তি পাইছো যে আমি
বিলাতত কৰাৰ নিচিনা নিয়ম কৰি নললে আমাৰ ভাষা ধ্বংস
হ'ব। বিলাতত Encyclopaedia Britannica ৰ কথাই
নকওঁ, সাধাৰণ Dictionary যেনে Chambers' Webster
Oxford' আদিৰ একুৰি দেৰকুৰি বছৰৰ মূৰে মূৰে, ভাষাৰ
স্বাভাৱিক সাল সলনি অনুসৰি যেতিয়া নতুন সংস্কৰণ উলি-
য়াবৰ দৰকাৰ হয় তেতিয়া তাৰ 'Trustee সকলে দহজনমান
কি তাতোকৈ বেচি মানুহক নিমন্ত্ৰণ কৰি এখন Committee
গঠন কৰি দিয়ে। সেইবোৰ আটাইবোৰ Oxford, Cam-
bridge বা অন্য ঠাইৰ অধ্যাপক বা সকলোৰে জনাজাত
অগাধ পণ্ডিত। তেখেত সকলে কোনটো শব্দ সোমাব লাগে
আৰু কোনটো বাদ দিব লাগে তাক এটা এটাকৈ বাচি দিয়ে
নতুন সংস্কৰণ ওলালে তাৰ পাতনীত কোন কোন পণ্ডিতে শুধ-
ৰালে তেখেত সকলৰ নাম প্ৰকাশ কৰে সাধাৰণতে তাত
কোনো মানুহে অকলশৰীয়াকৈ অভিধান লেখিবলৈ সাহ
নকৰে। কাৰণ লেখিলে এখনো বিক্ৰি নহব। সাহিত্য
সভাই কৰো বুলিলে আসামৰ সকলো জিলাৰ সাহিত্যিক
লৈ এখন কমিটি পাতি হেমকোষৰ সালসলনি কৰি চপাবলৈ

দিহা কৰিব পাৰে। চৰকাৰে চপাবলৈ খৰচ দিব লাগে,
কাৰণ চন্দ্ৰকান্ত অভিধানৰ দুৰ্দশা হোৱা গতিকে এতিয়া
অসমীয়াৰ Authoritative অভিধান নাইকিয়া হ'ল।

মই অ'বত'ৰ পৰা ল'ৰালৰিকৈ টুকি অনা
আধুনিক শব্দকেটোমান শুনক।

প্ৰতিবন্ধা— সদায় শুনিছে। কোনো অভিধানত নাই।
কিন্তু Radio আৰু কাগজত চীনৰ Propa-
gamda ৰ দৰে সদায় পাব আৰু শুনিব।

জোৱান— হেমকোষত নাই। আধুনিকত, দুই পুঠ ডেকা
মানুহ, চিপাহী নহয়।

যোজনা— সকলো অভিধানৰ মতে সাংখ্য, পটন্তৰ আদি,
পৰিকল্পনা নহয়।

জনজাতীয়— হেমকোষত নাই। আধুনিকত, জাতি বিশেষ
Tribe নতুন শব্দ গঢ়িবলৈ হলে তাৰ এটা
গুৰি অৰ্থাৎ Root থকা উচিত। জনজাতীয়
বুলিলে পৰ্বতীয়া জাতি কেনেকৈ বুজাই ক'ব
নোৱাৰো।

স্নাতকোত্তৰ— হেমকোষত নাই। আধুনিকত Post graduate
কি সূত্ৰে হ'ল সেইটো লেখা নাই। মই
জনাতে "স্নাতক" সংস্কৃত শব্দ। গুৰুঘৰত
ব্ৰহ্মচৰ্য্য শেষ হ'লে স্নাতক হয়। আজিকালি

Graduate হে নেলাগে, Class VII অৰ লৰাকো সংসাৰ কৰা দেখিছো।

আবাদ— হেমকোষত নাই। থাকিবৰ কথাও নহয়। আধুনিকত “খেতি”। এইটো কেতিয়া অসমীয়া হ’ল, আমি গমেই নেপালো। এইটো বিস্তৃত বঙালী শব্দ যেনে— “চাষ-আবাদ”। এইটো শব্দ পশ্চিম কামৰূপত পূৰ্ববঙ্গৰ বতাহ লাগি ছই-একৰ মুখত শুনা যায়। মই আগতে “লেখকৰ জন্মস্থান অনুসৰি ভাষা সলনি হ’ব” বুলি কোৱাৰ সপক্ষে এটা উদাহৰণ।

আয়োগ— আধুনিকৰ মতে Enquiry Commission কিন্তু ক’ত পালে বা কি সূত্রে হ’ল সেইটো কোৱা নাই।

ৰাজ্যিক— ৰাজ্যিক সবকাৰ, ৰাজ্যিক পৰিকল্পনা সদায় শুনিবই লাগিছে, কিন্তু নতুন পুৰণি কোনো অভিধানত নাই। মোৰ বিশ্বাস, ইংৰাজীত Barbarism অৰ পৰা Barbaric, Terror অৰ পৰা Terific, Hero ৰ পৰা Heroic আদি বিশেষণ কৰা দেখি আমাৰো কোনোবা আধুনিক পণ্ডিতে “ৰাজ্য” শব্দত “ic” প্রত্যয় প্রয়োগ কৰি ৰাজ্যিক কৰিলে যেন পাইছো।

এইখন লেখি এই খিনিনৈকে পাওঁতেই অকস্মাতে এখন আধুনিক অভিধানৰ পৰিশিষ্টত চকু পৰিল। ওপৰত লেখিছে “ভাৰতীয় সাংবিধানিক পৰিভাষা”। পৰিভাষাৰ অৰ্থ বিচাৰি পালে “Technical terms” তাত প্ৰায় দুহেজাৰ মান শব্দ আছে। পঢ়ি চাই দেখিলো যে তাত আজি কালি আধুনিক অসমীয়াত ব্যবহাৰ কৰা আৰু আমি বুজিব নোৱাৰা বহুতো শব্দ আছে। বুজিলো, সেইবোৰ সৰ্বভাৰতীয় ভাষা হিচাবে ব্যবহাৰ কৰিব লাগে। সেইবুলি, সাধাৰণ অসমীয়া লেখোঁতে বা অসমীয়াই অসমীয়াৰ লগত কথা কওঁতে বা অনাতাৰৰ কথাত বা গানত আমাৰ চলিত অসমীয়া শব্দ খেদি এইবোৰ শব্দ স্মুৱাই লব লাগে এনে কথা ক’ত আছে। আমাৰ নিজস্ব অসমীয়া ভাষা যেনে আছে তেনেই থাকিব আৰু কেতিয়াবা স্থান, কাল, পাত্ৰ চাই, ছই এটা পৰিভাষাৰ শব্দ ব্যবহাৰ কৰিব; মই সেইটোহে বুজো। মই বিমান সহজে অসমীয়া ক’ব, লেখিব, আৰু পঢ়িব পাৰো। ঠিক সিমান সহজেই বঙালী ভাষাও ক’ব লেখিব আৰু পঢ়িব পাৰো। বঙালী ভাষাত তেওঁলোকে, কোৱা, লেখা আৰু অনাতাৰৰ বক্তৃতা বা গানত আমাৰ দৰে বঙালী শব্দ বাদ দি সেই ঠাই পৰিভাষাক অধিকাৰ কৰিবলৈ দিয়া মই ক’তো পোৱা নাই। তাৰোপৰি যি হে পৰিভাষা তৈয়াৰ কৰিছে তাক দেখি মোৰ হাঁহিমেই নে কান্দিমেই যেন লাগিল। মই কেটামান উদাহৰণ দিওঁ, আপোনালোকেই বিচাৰ কৰক।

লগে লগে সেইবোৰ প্ৰথমতে চকুত পৰোতে মোৰ মনৰ ওপৰত কি প্ৰতিক্ৰিয়া হৈছিল, লগে লগে তাকো কৈ যাওঁ। মোৰ কিবা ভুল হলে আপোনালোকে অনুগ্ৰহ কৰি শুধৰাই দিয়ে যেন।

মোকদ্দমাৰ—Appeal, যিটো অসমীয়া মানুহে আপীল বোলে সেইটো হ'ল “অপীল”

আপোনালোকে সঙ্গীত নাটক Academy, ললিত কলা Academy সদায় শুনিছে সেইটো হ'ল “অকাদেমী”

Company—অসমীয়া মানুহে কোম্পানী বোলে, সেইটো হ'ল “কম্পনি”

Form—যেনে money order form সেইটো হ'ল “ফাৰম”
স্কুলৰ Fees হ'ল “ফীস্”

Bank হ'ল “বৈষ্ণু”—(এই শব্দটো মই উচ্চাৰণ কৰিব নোৱাৰিলো। আপোনালোকে ঘৰত গৈ চেষ্টা কৰি চাবগৈ। এতিয়া ইয়াত কৰিলে মানুহে হাঁহিব পাৰে।)

ইংৰাজী শব্দকেটা বাবহাৰ কৰিলে আমাৰ জাত যাব অথচ ভাল প্ৰতিশব্দ উলিয়াবলৈকে আমাৰ সিমানখিনি মগজু নাই। সেইদেখি “আ”কাৰ “ই”কাৰ কেটা সগাই শান্তিয়নি পানী চটিয়াই, আমাৰ জাতলৈ তুলি লৈ সেইবোৰ আমি এতিয়া নিঃসঙ্কোচে বাবহাৰ কৰিব পাৰো।

এই শব্দকেটা দেখি মোৰ মনত পৰিল বহুবছৰ আগৰ ঘটনা এটালৈ। যোৰহাটত মোৰ ঘৰৰ দাঙিতে এঘৰ মানুহৰ বাইসিকেল এখন চুৰি হ'ল। পুলিচক খবৰ দিলে। চোৰ ওচৰৰে। চোৰে বাইচিকেলৰ Frame টোৰ ওপৰে ওপৰে অলপ কলপতীয়া বং সানি, বাইসিকেলৰ গৰাকি আক পুলিচৰ চকুৰ আগতে ছমাহ মান টিঘিল ঘিলাই ফুৰাৰ পাচত ধৰা পৰি ফাটেক খালে। ওপৰৰ শব্দকেটা দেখি মোৰ চাঁৎ কৰে সেই চোৰটোলৈ মনত পৰিছিল।

এইবোৰ শুনক ; Gazette অৰ পৰিভাষা হ'ল “গজট” আকৌ, চাউনৰ Permit, টিং পাতৰ Permit যিটো আজি কালি সকলো মানুহেই জানে সেইটো হ'ল “পৰমিট”। এই শব্দকেটা দেখি মোৰ মনত কি খেলালে যদি কওঁ তেনেহলে মনস্তত্ত্ববিদ সকলে মোৰ মগজুৰ বিকাৰ হৈছে বুলি কব পাৰে, কিন্তু সঁচা কথা নকৈও নোৱাৰো এই দুটা শব্দ দেখি মোৰ ফট্ কৰে মনত পৰিল মিছা মাছলৈ। মিছা মাছ হৈছে— “মাছ নহয়, তথাপি মাছ বোলা যায়। এবিধ পানীৰ পোক। তাৰ হুজাতি আছে। সকলোত প্ৰায় ফৰিঙৰ দৰে দেখা যায়। ডাঙৰ জাতো প্ৰায় তদ্ৰূপেই কিন্তু ফৰিঙতকৈ বহুত ডাঙ্গৰ আৰু খাবলৈকে বৰ ভাল”। এইখিনি মই কোৱা কথা নহয়। মই মাত্ৰ হেমকোষৰ পৰা টুকি আনি আপোনালোকক

শুনাইছোহি। আমি পৃথিবীর ভিতৰত এটাইতকৈ সভ্যজাতি
বুলি ঘৰৰ মুখৰ পৰা বিঙিয়াই জগত খনকে সদাই সোৱ-
বাই থাকো। আমি যদি পোক খাওঁ লোকে কি বুলিব ?
সিফালে মনত ৰাখিব স্বৰ্গীয় ৩হেমচন্দ্ৰ বকরা ডাঙ্গৰীয়াই
নিজে প্ৰমান চাই লেখি গৈছে—“খাবলৈকো বৰ ভাল”।
কাজেই আমি মিছামাছৰ, অলপ অচৰপ দেখিবলৈ মাছৰ
ফিছাৰ নিচিনা ফিছাকন ৰাখি, তাৰ ঠেংকেটা আৰু ডাৰি-
কেদাল চিঙি, চোকোৰা গুচাই চিকুনাই, দেখিবলৈ অলপ
মাছৰ আকৃতি কৰিলে, ভাজি, ৰান্ধি, শুদ্ধচিত্তে পৰম
তৃপ্তিৰে ভোজন কৰো। ঠিক সেইদৰেই Gezette
Permit ইংৰাজী শব্দ। সেইবোৰ ব্যবহাৰ কৰিলে
মানুহে বেয়া বুলিব। সেইদেখি সেইকেটাক মিছা
মাছৰ ঠেং চিঙি চিকুনোৱাৰ দৰে তাৰো আঁকাৰ ইঁকাৰ
কেটা গুচাই চিকুনাই “গজট” আৰু ‘পৰমট’ কৰিলে
এতিয়া সেইবোৰ আনন্দমনেৰে আমাৰ নিজৰ “ভাৰতীয়
সাংবিধানিক পৰিভাষা” বুলি চলাবলৈ লাজ পাবৰ কিবা
কাৰণ আছে জানো ?

এইবাৰ শুনক—লেখা পৰীক্ষা—স্কুলৰ মোখিক
পৰীক্ষাৰ দৰে, লেখা পৰীক্ষা অৰ্থাৎ Written Examina-
tion বুলি ভাবি আছিলো। এতিয়া পৰিভাষাত লেখা
পৰীক্ষা মানে হিচাব পৰীক্ষা বা Audit কৰা হ’ল।

আকৌ শুনক—অধিস্থাতা,—এই শব্দটো
ইমান দিন গোসাঁই গোসাঁনীতহে খাটে বুলি জানিছিলো।
যেনে শিবদৌলৰ অধিস্থাতা দেবতা শিব। কামাখ্যা মন্দিৰৰ
অধিস্থাত্ৰী দেবী কামাখ্যা গোসাঁনী আমাৰ স্বাধীনতা লাভৰ
ফলত বেচেৰা গোসাঁই গোসাঁনীৰ চাউল উকলিল। পৰিভাষা
মতে অধিস্থাতা হল “Presiding Officer” অৰ্থাৎ পৃথিবীৰ
বৃহত্তম গণতন্ত্ৰত সৰকাৰে ৰাইজৰ পইচাবে নিযুক্ত কৰা বিষয়া
যদি আমাৰ অধিস্থাতা নহয় তেন্তে কোন হ’ব ?

এইবাৰ শুনক—অধিবাস—আপোনালোকৰ ভিতৰত
যি সকলে হিন্দুমতে বিবাহ কৰাইছে সেইসকলৰ মনত থাকিব
পাই যে বিয়াৰ আগদিনা অধিবাস কৰিব লাগে। অৰ্থাৎ আগতে
অধিবাস কৰিলেহে আপুনি হিন্দুমতে বিয়া কৰাব পাৰিব।
হেমকোষৰ অৰ্থও সেয়ে। পৰিভাষাত অধিবাস মানে হ’ল
“Domicile” অৰ্থাৎ বিয়াৰ আগতে আপুনি অধিবাস কৰে,
নকৰে সেইটো আপোনাৰ ইচ্ছাৰ কথা। কিন্তু মাটিবাৰি
বেচাকিনা কৰিবলৈ হ’লে, বা কাম-কাজৰ দৰ্খাস্ত দিবলৈ
হলে, জিলাৰ হাকিমৰ পৰা Domicile Certificate
বিচাৰি যোৱাৰ আগতে যদি আপুনি অধিবাস কৰি নেযায়
তেন্তে আপোনাৰ ফালে নেচেল।

পৰিভাষা প্ৰায় গোটেবোৰেই এনে ধৰণৰ। হয়
ইংৰাজী শব্দৰ আঁকাৰ ইঁকাৰ গুচায় ৰূপ সলাইছে নহয় আমি
জনা চলিত শব্দৰ অৰ্থ সলাই ব্যবহাৰ কৰিছে। ফলত আমাৰ

সমসাময়িক যি সকলৰ এতিয়া আক ন-কৈ মাত্ৰ লবৰ বয়স উকলি গ'ল সেই সকলে এতিয়া নিজৰ মাতৃভাষাও বুজি নোপোৱা হলো।

আজিকালি অসমীয়া ঘৰুৱা শব্দবোৰো লোপ পাইছে। সেইটো স্মৃষ্টি সবল ভাষাৰ লক্ষণ নহয়। ১৯২১ চনত মহাত্মা গান্ধী আসামৰ পৰা উভতি গৈ কৈছিল যে আসামৰ কি চহকি কি দুখীয়া সকলো ঘৰৰ তিব্বতোভাষে তাতশাল আছে। এতিয়া সেইবোৰ লোপ পাইছে। সেইটো স্বাভাবিক, কাৰণ কল কাৰখানাৰ দিনত ঘৰত কাপোৰ বৈ লোৱা আৰু লাভজনক নহয়। কিন্তু তাত-সংক্ৰান্ত অসমীয়া শব্দবোৰো ভাষাৰ পৰা লোপ পোৱাতো দুখৰ কথা নহয়নে? মন কৰিব, মই অভিধানৰ পৰা লোপ পোৱাৰ কথা কোৱা নাই। ভাষাৰ পৰাহে লোপ পাইছে বুলিছো। গৰকা, দোৰ-পদী, জখলা নাচনি, চালি-মাৰি, ব-চুঙা, লৰাই নেলাগে কিমান ছোৱালীয়ে জানে। কাঁহুদি, খাবলি খাই নে কাণত পিন্ধে? কপালী, চিতিপাতি, গামখাক, সাতেসৰি, গলপতা বৰ্ণনা দি ক'ব পৰা কেইজন আছে? কাৰ্চিপি, গাজ, কিংখাপ, মেজাঙ্কৰি কেনেকুৱা কোনোবাই ক'ব পাৰিবনে? অথচ ওপৰত কোৱা সকলো বস্তু মই নিজৰ চকুৰে দেখা স্পষ্ট মনত আছে। কাজেই সেইবোৰ লোপ পোৱা দুকুৰি পাঁচ বছৰৰ বেচি হোৱা নাই। ইমানবোৰ শব্দ ইমান সোনকালে চিনচাব নোহোৱাকৈ নিমূল

হোৱাতো ভাষাৰ পক্ষে শুল্কণ নহয়। আমাৰ এই কণ, নিশকতীয়া ভাষাৰ লগত স্মৃষ্টি ভাষাৰ তুলনা কৰক। mammoth, Dinosaur আদি অতিকায় প্ৰাগৈতিহাসিক জন্তুবোৰ হেজাৰ হেজাৰ কোটি কোটি বছৰৰ আগতে পৃথিবীৰ পৰা লোপ পালে। কিন্তু সেইবোৰ কোনো ইউৰোপীয় ভাষাৰ পৰা লোপ পোৱা নাই। অকল সেয়ে নহয়; সেইবোৰ সদায় সাধাৰণ ভাবে ব্যবহৃত হয়। উদাহৰণ—কাগজত সদায় দেখিছে “The Prime Minister addressed a mammoth meeting.” আকৌ আজি কেমাহমান আগতে বিলাতৰ Farnborough ত হোৱা বছৰেকীয়া উৰা জাহাজৰ প্ৰদৰ্শনীত এখন নতুনকৈ ওলোৱা প্ৰকাণ্ড অতিকায় উৰা জাহাজ মাটিয়ে দি লাহে লাহে গৈ থাকোতে তাৰ বৰ্ণনা দি B. B. C. ৰ Commentator এ কোৱা মনত আছে “It reminds one of a prehistoric Dinosaur.” নিজৰ ঘৰৰ দাতিতে চাওক। আঙঠিৰ মাজেদি সবকাৰ পৰা জগত বিখ্যাত ঢাকাৰ মচলিন, আমাৰ কিংখাপ মেজাঙ্কৰী লোপ পোৱাৰ বহুত আগতে লোপ পালে। কিন্তু বঙালী সকলে তাৰ কথা যে অকল পাহৰাই নাই এনে নহয়—তাকে লৈ আজিও গৰ্ব কৰে। সেইবোৰেই স্মৃষ্টি সবল ভাষাৰ চিন। পেটকগীয়া মানুহৰ যেনেকৈ শক্তিকাৰক বস্তু খালেও, সাৰ বস্তু শৰীৰত সঞ্চয় নোহোৱাকৈ

ওলাই যায়, আক সবল হওক বুলি বাচ বিচাৰ নোহো-
ৱাকৈ মাছে মঙহে; সবহকৈ খুৱালে ৰোগ বৃদ্ধি পায় আক
ছৰাৰোগ্যহে হৈ পৰে, আমাৰ ভাষাৰো সেই একেগতি
হয় বুলি ভয় হৈছে। এফালে আমি বলেৰে অনাসমীয়া
শব্দ সুমুৱাব লাগিছো। আনফালে যে অসমীয়া ভাষাৰ
নিজস্ব শব্দবোৰ লোপ পাই গৈছে সেইফালে কেৰেপকে
কৰা নাই। হ'ব পাৰে, সেইবোৰ অভিধানত আছে, কিন্তু
অভিধানেই ভাষা নহয়। অভিধানত থকা বহুত শব্দ
আছে যিবোৰ আমি নেজানো আক কেতিয়াও ব্যবহাৰ
নকৰো। তাৰোপৰি অভিধানৰ পৰাও কেনেকৈ অসমীয়া
শব্দ বাদ দিয়া হৈছে, তাৰ উদাহৰণ ওপৰত দিয়েই
আহিছো।

সাহিত্যিক সকলকো অসাবধানতাৰ দোষে চুইছে
বুলিলে অপ্রিয় সত্য কোৱা হ'ব। উদাহৰণ দিব পাৰো।
মোৰ এগৰাকী খ্যাতনামা সাহিত্যিক বন্ধুৱে ইৰাজীৰ
“During the nineties of the Eighteenth
century” এই কথাষাৰিৰ তৰ্জমা কৰি এঠাইত লেখিছে
“ওঁঠৰ শতিকাৰ নব্বৈ বিলাকত”। মোৰ চকুত পৰা-
মাত্ৰকে তেখেতলৈ লেখিলো— “আপোনাৰ নিচিনা এজনৰ
কলমৰ পৰা এইটো কি ওলাল? মই হোৱা হলে
লেখিলোহেতেন ওঁঠৰ শতিকাৰ নবম দশকত।” তেখেতে

বেয়া পালে হ'ব পাই, কাৰণ চিঠিৰ প্ৰাপ্তি সংবাদো নিদিলে।
হ'ব পাৰে, হয়তো মোৰ চিঠি কৰবাত হেৰাল।

অসমীয়া ভাষাৰ অধঃপতনৰ আক এটা উদাহৰণ।
কেবা বছৰো আগতে মোৰ এগৰাকী বন্ধু মোৰ ঘৰলৈ
আহিছিল। তেখেতৰ ভাল সাহিত্যচৰ্চা আছে। যাবৰ
সময়ত জপনা খন জপাই থৈ যাব বুলি কোৱাত,
তেখেতে মোৰ মুখলৈ চাই থাকি ক'লে, “এনেকুৱা
অসমীয়া বহুত দিনৰ মূৰত শুনিলো।” মই অবাক।
শুধিলো, অইনে নো কি কয়? তেখেতে কলে যে আজি-
কালি সকলোৱে গেটখন মাৰি থৈ যাওক বা বন্ধ কৰি
থৈ যাওক বুলি কয়। মই ভাবিলো যে অসমীয়াই
অসমীয়া কথা কলে আন এজন অসমীয়া যেতিয়া অবাক
হ'ব লগা হ'ল, তেনেহলে হে ভগবান, মাতৃভাষাক তুমি
নেৰাখিলে আক ৰাখোঁতা নাই।

আমাৰ নিজৰ কত অমূল্য বস্তু যে আমাৰ
নিজৰ দোষতে হেৰাই গৈছে। দুপৰীয়া ভাত পানী খাই
ঘৰত কোনো মানুহ নেথাকোতে, মাকে কেচুৱাক শুৱা-
বলৈ কাটিহৈ, বিচনাত পৰি, কিলাকুতিৰ ওপৰত ভৰদি
হাতৰ তলুৱাৰ ওপৰত মূৰটো দাঙিধৰি, লৰাৰ মুখত
পিয়াহ দি, তাৰ টিকাত চপৰিয়াই চপৰিয়াই নাম গোৱা :-

“বগলী এ বগলী, সবাহলৈ নগলি,
গৈছিলো গৈছিলো, বাটত বৰষুণে পালে,
চেংদৈ কুকুৰে কামুৰিব খুজিলে,
চেই কুকুৰ চেই, নাহিবি জপনা দেই”

বা, গৰমকালি জোনাকবাতি চোতালত, তিনি চাৰি বছৰীয়া লৰাক ভাত খাবৰ পৰলৈকে মাৰে বাখিবলৈ — “জোনবাই এ বেজি এটি দিয়া, বেজিনো কেলৈ মোনা সিবলৈ। মোনানো কেলৈ, ধন ভৰাবলৈ। ধননো কেলৈ, হাতী কিনিবলৈ। হাতীনো কেলৈ, ডবা কোবাবলৈ। ডবানো কেলৈ, অমুকৰ বিয়ালৈ” বুলি থিকিন্দালি পৰা। আকৌ অকনি অকনি লৰা ছোৱালীয়ে বাতিপুৱা খকমককৈ শুই উঠি, কোনো বকমে চকুৰে মুখে এচলু পানী মোহাৰি ক-খ কিতাপটো মেলি লৈ মাকহঁতে শিকাই দিয়া সবস্বতীৰ আবাধনা — “সবচতী সবচতী, কঠে কলাপী, ভোগে বিলাপী, লোকে বোলে সবচতী; আমি বোলে আই, যিখনি পাহৰো দিবা সৌৰবাই, খৰিয়ে মেলিলে পাত, আই সবচতী আই মোৰ আজি কঠত থাক”।

এইবোৰ দৃশ্য, এইবোৰ নাম কলৈ গ’ল? প্ৰগতিৰ ফল যদি এয়ে হয়, তেন্তে অন্ততঃ মই এনে প্ৰগতি নিবিচাৰো। কাৰণ মোৰ লৰাকালৰ সাধাৰণ অসমীয়াৰ দৈনিক জীৱনৰ ইমানবোৰ মধুৰ স্মৃতি আছে,

যিবোৰ আজিকালিৰ লৰাছোৱালীৰ পক্ষে অনুমান কৰাও অসম্ভৱ। আপোনালোকৰ কোনোবাই যদি এইবোৰ বিচাৰি উলিয়াই গোটাই প্ৰকাশ কৰে সেইটো স্বৰ্গীয় চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা ডাঙ্গৰীয়াৰ খণ্ড-বাক্যকোষৰ দৰে, ভাষাৰ এটা সম্পদ হ’ব।

খণ্ডবাক্যকোষৰ কথা ওলাওঁতে স্বৰ্গীয় বৰুৱা ডাঙ্গৰীয়াৰ স্মৃতিত মোৰ ব্যক্তিগত কথা এটি কওঁ বুলিছো, আপোনালোকে মাৰ্জ্জনা কৰিব। তেখেতে খণ্ডবাক্যকোষ লেখা কালচোৱাত মই যোৰহাটত। তেখেতে মোক লৰাৰ নিচিনা মৰম কৰিছিল আৰু মইও সদায় বাতিপুৱা গধূলী তেখেতৰ ওচৰলৈ গৈছিলো আৰু তেখেতে কোৱা-মতে, নিজৰ কামত অ’ত ত’ত ঘূৰি ফুৰোতে ছই এটা নতুন যোজনা সাধৰ পালে তেখেতক আনি দিছিলো। মোৰ লগত সদায় কথা পাতি তেখেতে বোধকৰো বুজিব পাৰিছিল যে মই অলপ অচৰপ অসমীয়া জানো। কিন্তু বিপদ হ’ল যে তেখেতৰ মৃত্যুত কেনেকৈ এটা ভুল ধাৰণা সোমাল যে মই ইংৰাজীতো পণ্ডিত। মোক দেখিলেই হাঁহি মাৰি কয় “আহাঁ আহাঁ এইটোৰ ভাল ইংৰাজী এটা কোৱা’চোন” বা “ইয়াৰে একে ইংৰাজী যোজনা কি আছে” ? কেতিয়াবা পাৰো; বেচি ভাগেই নোৱাৰোঁ। তেতিয়া ডেকা কাল। এদিন গধূলি ক্লাবৰ পৰা ঘৰমুৱা হৈ

লগে লগে সেইবোৰ প্ৰথমতে চকুত পৰোতে মোৰ মনৰ ওপৰত কি প্ৰতিক্ৰিয়া হৈছিল, লগে লগে তাকো কৈ যাওঁ। মোৰ কিবা ভুল হলে আপোনালোকে অনুগ্ৰহ কৰি শুধবাই দিয়ে যেন।

মোকদ্দমাৰ—Appeal, যিটো অসমীয়া মানুহে আপীল বোলে সেইটো হ'ল “অপীল”

আপোনালোকে সঙ্গীত নাটক Academy, ললিত কলা Academy সদায় শুনিছে সেইটো হ'ল “অকাদমী”

Company—অসমীয়া মানুহে কোম্পানী বোলে, সেইটো হ'ল “কম্পনি”

Form—যেনে money order form সেইটো হ'ল “ফাৰম”
স্কুলৰ Fees হ'ল “ফীস্”

Bank হ'ল “বৈষ্ণৱ”—(এই শব্দটো মই উচ্চাৰণ কৰিব নোৱাৰিলো। আপোনালোকে যৰত গৈ চেষ্টা কৰি চাবগৈ। এতিয়া ইয়াত কৰিলে মানুহে হাঁহিব পাৰে।)

ইংৰাজী শব্দকেটা বাবহাৰ কৰিলে আমাৰ জ্ঞাত যাব অথচ ভাল প্ৰতিশব্দ উলিয়াবলৈকে আমাৰ সিমানখিনি মগজু নাই। সেইদেখি “আ”কাৰ “ই”কাৰ কেটা সলাই শান্তিয়নি পানী চটিয়াই, আমাৰ জ্ঞাতলৈ তুলি লৈ সেইবোৰ আমি এতিয়া নিঃসঙ্কোচে বাবহাৰ কৰিব পাৰো।

এই শব্দকেটা দেখি মোৰ মনত পৰিল বহুবছৰ আগৰ ঘটনা এটালৈ। যোৰহাটত মোৰ ঘৰৰ দাতিতে এঘৰ মানুহৰ বাইসিকেল এখন চুৰি হ'ল। পুলিচক খবৰ দিলে। চোৰ ওচৰৰে। চোৰে বাইচিকেলৰ Frame টোৰ ওপৰে ওপৰে অলপ কলপতীয়া ৰং সানি, বাইসিকেলৰ গৰাকি আৰু পুলিচৰ চকুৰ আগতে ছমাহ মান টিঘিল ঘিলাই ফুৰাব পাচত ধৰা পৰি ফাটেক খালে। ওপৰৰ শব্দকেটা দেখি মোৰ চাঁৎ কৰে সেই চোৰটোলৈ মনত পৰিছিল।

এইবোৰ শুনক; Gazette অৰ পৰিভাষা হ'ল “গজট” আকৌ, চাউনৰ Permit, টিং পাতৰ Permit যিটো আজি কালি সকলো মানুহেই জানে সেইটো হল “পৰমিট”। এই শব্দকেটা দেখি মোৰ মনত কি খেলালে যদি কওঁ তেনেহলে মনস্তত্ত্ববিদ সকলে মোৰ মগজুৰ বিকাৰ হৈছে বুলি কব পাৰে, কিন্তু সঁচা কথা নকৈও নোৱাৰো। এই দুটা শব্দ দেখি মোৰ ফট্ কৰে মনত পৰিল মিছা মাছলৈ। মিছা মাছ হৈছে— “মাছ নহয়, তথাপি মাছ বোলা যায়। এবিধ পানীৰ পোক। তাৰ হুজাতি আছে। সকলোত প্ৰায় ফৰিঙৰ দৰে দেখা যায়। ডাঙৰ জাতো প্ৰায় তদ্ৰূপেই কিন্তু ফৰিঙতকৈ বহুত ডাঙৰ আৰু খাব-লৈকো বৰ ভাল”। এইখিনি মই কোৱা কথা নহয়। মই মাত্ৰ হেমকোষৰ পৰা টুকি আনি আপোনালোকক

শুনাইছোহি। আমি পৃথিবীৰ ভিতৰত এটাইতকৈ সভ্যজাতি
বুলি ঘৰৰ মুখৰ পৰা বিঙিয়াই জগত খনকে সদাই সোৱ-
বাই থাকো। আমি যদি পোক খাওঁ লোকে কি বুলিব ?
সিফালে মনত ৰাখিব স্বৰ্গীয় ৩হেমচন্দ্ৰ বকৰা ডাঙ্গৰীয়াই
নিজে প্ৰমান চাই লেখি গৈছে—“খাবলৈকো বৰ ভাল”।
কাজেই আমি মিছামাছৰ, অলপ অচৰপ দেখিবলৈ মাছৰ
ফিছাৰ নিচিনা ফিছাকন ৰাখি, তাৰ ঠেংকেটা আৰু ডাৰি-
কেদাল চিঙি, চোকোৰা গুচাই চিকুনাই, দেখিবলৈ অলপ
মাছৰ আকৃতি কৰিলে, ভাজি, ৰান্ধি, শুদ্ধচিত্তে পৰম
তৃপ্তিৰে ভোজন কৰো। ঠিক সেইদৰেই Gezette
Permit ইংৰাজী শব্দ। সেইবোৰ ব্যবহাৰ কৰিলে
মানুহে বেয়া বুলিব। সেইদেখি সেইকেটাক মিছা
মাছৰ ঠেং চিঙি চিকুনোৱাৰ দৰে তাৰো আ'কাৰ ই'কাৰ
কেটা গুচাই চিকুনাই “গজট” আৰু ‘পৰমট’ কৰিলে
এতিয়া সেইবোৰ আনন্দমনেৰে আমাৰ নিজৰ “ভাৰতীয়
সাংবিধানিক পৰিভাষা” বুলি চলাবলৈ লাজ পাবৰ কিবা
কাৰণ আছে জানো ?

এইবাৰ শুনক—লেখা পৰীক্ষা—স্কুলৰ মোখিক
পৰীক্ষাৰ দৰে, লেখা পৰীক্ষা অৰ্থাৎ Written Examina-
tion বুলি ভাবি আছিলো। এতিয়া পৰিভাষাত লেখা
পৰীক্ষা মানে হিচাব পৰীক্ষা বা Audit কৰা হ'ল।

আকৌ শুনক—অধিস্থাতা,—এই শব্দটো
ইমান দিন গোসাঁই গোসাঁনীতহে খাটে বুলি জানিছিলো।
যেনে শিবদৌলৰ অধিস্থাতা দেবতা শিব। কামাখ্যা মন্দিৰৰ
অধিস্থাত্ৰী দেবী কামাখ্যা গোসাঁনী আমাৰ স্বাধীনতা লাভৰ
ফলত বেচেৰা গোসাঁই গোসাঁনীৰ চাউল উকলিল। পৰিভাষা
মতে অধিস্থাতা হল “Presiding Officer” অৰ্থাৎ পৃথিবীৰ
বৃহত্তম গণতন্ত্ৰত সৰকাৰে ৰাইজৰ পইচাবে নিযুক্ত কৰা বিষয়া
যদি আমাৰ অধিস্থাতা নহয় তেন্তে কোন হ'ব ?

এইবাৰ শুনক—অধিবাস—আপোনালোকৰ ভিতৰত
যি সকলে হিন্দুমতে বিবাহ কৰাইছে সেইসকলৰ মনত থাকিব
পাই যে বিয়াৰ আগদিনা অধিবাস কৰিব লাগে। অৰ্থাৎ আগতে
অধিবাস কৰিলেহে আপুনি হিন্দুমতে বিয়া কৰাব পাৰিব।
হেমকোষৰ অৰ্থও সেয়ে। পৰিভাষাত অধিবাস মানে হ'ল
“Domicile” অৰ্থাৎ বিয়াৰ আগতে আপুনি অধিবাস কৰে,
নকৰে সেইটো আপোনাৰ ইচ্ছাৰ কথা। কিন্তু মাটিবাৰি
বেচাকিনা কৰিবলৈ হ'লে, বা কাম-কাজৰ দৰ্খাস্ত দিবলৈ
হলে, জিলাৰ হাকিমৰ পৰা Domicile Certificate
বিচাৰি যোৱাৰ আগতে যদি আপুনি অধিবাস কৰি নেযায়
তেন্তে আপোনাৰ ফালে নেচেল।

পৰিভাষা প্ৰায় গোটেবোৰেই এনে ধৰণৰ। হয়
ইংৰাজী শব্দৰ আ'কাৰ ই'কাৰ গুচায় কপ সলাইছে নহয় আমি
জন্য চলিত শব্দৰ অৰ্থ সলাই ব্যবহাৰ কৰিছে। ফলত আমাৰ

সমসাময়িক যি সকলৰ এতিয়া আক ন-কৈ মাত্ৰ লবৰ বয়স উকলি গ'ল সেই সকলে এতিয়া নিজৰ মাতৃভাষাও বুজি নোপোৱা হ'লো।

আজিকালি অসমীয়া মকৰা শব্দবোৰো লোপ পাইছে। সেইটো সুস্থ সবল ভাষাৰ লক্ষণ নহয়। ১৯২১ চনত মহাত্মা গান্ধী আসামৰ পৰা উভতি গৈ কৈছিল যে আসামৰ কি চহকি কি দুখীয়া সকলো ঘৰৰ তিবোতাৰে ভাৰতশাল আছে। এতিয়া সেইবোৰ লোপ পাইছে। সেইটো স্বাভাৱিক, কাৰণ কল কাৰখানাৰ দিনত ঘৰত কাপোৰ বৈ লোৱা আৰু লাভজনক নহয়। কিন্তু ভাৰত-সংক্ৰান্ত অসমীয়া শব্দবোৰো ভাষাৰ পৰা লোপ পোৱাতো দুখৰ কথা নহয়নে? মন কৰিব, মই অভিধানৰ পৰা লোপ পোৱাৰ কথা কোৱা নাই। ভাষাৰ পৰাহে লোপ পাইছে বুলিছো। গৰকা, দোৰ-পদী, জখলা নাচনি, চালি-মাৰি, ব-চুঙা, লবাই নেলাগে কিমান ছোৱালীয়ে জানে। কাঁহুদি, খাবলি খাই নে কাণত পিন্ধে? কপালী, চিতিপাতি, গামখাক, সাতেনৰি, গলপতা বৰ্ণনা দি ক'ব পৰা কেইজন আছে? কাৰ্চিপি, গাজ, কিংখাপ, মেজাঙ্কৰি কেনেকুৱা কোনোবাই ক'ব পাৰিবনে? অথচ ওপৰত কোৱা সকলো বস্তু মই নিজৰ চকুৰে দেখা স্পষ্ট মনত আছে। কাজেই সেইবোৰ লোপ পোৱা হুকুৰি পাঁচ বছৰৰ বেচি হোৱা নাই। ইমানবোৰ শব্দ ইমান সোনকালে চিনচাব নোহোৱাকৈ নিমূল

হোৱাতো ভাষাৰ পক্ষে শূলক্ষণ নহয়। আমাৰ এই কণ, নিশকতীয়া ভাষাৰ লগত সুস্থ ভাষাৰ তুলনা কৰক। mammoth, Dinosaur আদি অতিকায় প্ৰাগৈতিহাসিক জন্তুবোৰ হেজাৰ হেজাৰ কোটি কোটি বছৰৰ আগতে পৃথিবীৰ পৰা লোপ পালে। কিন্তু সেইবোৰ কোনো ইউৰোপীয় ভাষাৰ পৰা লোপ পোৱা নাই। অকল সেয়ে নহয়; সেইবোৰ সদায় সাধাৰণ ভাবে ব্যবহৃত হয়। উদাহৰণ—কাগজত সদায় দেখিছে “The Prime Minister addressed a mammoth meeting.” আকৌ আজি কেমাহমান আগতে বিলাতৰ Farnborough ত হোৱা বছৰেকীয়া উৰা জাহাজৰ প্ৰদৰ্শনীত এখন নতুনকৈ ওলোৱা প্ৰকাণ্ড অতিকায় উৰা জাহাজ মাটিয়ে দি লাহে লাহে গৈ থাকোতে তাৰ বৰ্ণনা দি B. B. C. ৰ Commentator এ কোৱা মনত আছে “It reminds one of a prehistoric Dinosaur.” নিজৰ ঘৰৰ দাতিতে চাওক। আঙঠিৰ মাজেদি সবকাৰ পৰা জগত বিখ্যাত ঢাকাৰ মচলিন, আমাৰ কিংখাপ মেজাঙ্কৰী লোপ পোৱাৰ বহুত আগতে লোপ পালে। কিন্তু বঙালী সকলে তাৰ কথা যে অকল পাহৰাই নাই এনে নহয়—তাকে লৈ আজিও গৰ্ব কৰে। সেইবোৰেই সুস্থ সবল ভাষাৰ চিন। পেটকগীয়া মানুহৰ যেনেকৈ শক্তিকাৰক বস্তু খালেও, সাৰ বস্তু শৰীৰত সঞ্চয় নোহোৱাকৈ

ওলাই যায়, আৰু সবল হওক বুলি বাচ বিচাৰ নোহোৱাকৈ মাছে মঙহে; সবহকৈ খুৱালে ৰোগ বৃদ্ধি পায় আৰু ছৰাৰোগাহে হৈ পৰে, আমাৰ ভাষাৰো সেই একেগতি হয় বুলি ভয় হৈছে। এফালে আমি বলেৰে অনাসমীয়া শব্দ সুমুৱাব লাগিছো। আনফালে যে অসমীয়া ভাষাৰ নিজস্ব শব্দবোৰ লোপ পাই গৈছে সেইফালে কেৰেপকে কৰা নাই। হ'ব পাৰে, সেইবোৰ অভিধানত আছে, কিন্তু অভিধানেই ভাষা নহয়। অভিধানত থকা বহুত শব্দ আছে যিবোৰ আমি নেজানো আৰু কেতিয়াও ব্যবহাৰ নকৰো। তাৰোপৰি অভিধানৰ পৰাও কেনেকৈ অসমীয়া শব্দ বাদ দিয়া হৈছে, তাৰ উদাহৰণ ওপৰত দিয়েই আহিছো।

সাহিত্যিক সকলকো অসাবধানতাৰ দোষে চুইছে বুলিলে অপ্ৰিয় সত্য কোৱা হ'ব। উদাহৰণ দিব পাৰো। মোৰ এগৰাকী খ্যাতনামা সাহিত্যিক বন্ধুৱে ইৰাজীৰ "During the nineties of the Eighteenth century" এই কথাষাৰিৰ তৰ্জমা কৰি এঠাইত লেখিছে "ঊঠৰ শতিকাৰ নব্বৈৰ বিলাকত"। মোৰ চকুত পৰা-মাত্ৰকে তেখেতলৈ লেখিলো— "আপোনাৰ নিচিনা এজনৰ কলমৰ পৰা এইটো কি ওলাল? মই হোৱা হলে লেখিলোহেতেন ঊঠৰ শতিকাৰ নবম দশকত।" তেখেতে

বেয়া পালে হ'ব পাই, কাৰণ চিঠিৰ প্ৰাপ্তি সংবাদো নিদিলে। হ'ব পাৰে, হয়তো মোৰ চিঠি কৰবাত হেৰাল।

অসমীয়া ভাষাৰ অধঃপতনৰ আৰু এটা উদাহৰণ। কেবা বছৰো আগতে মোৰ এগৰাকী বন্ধু মোৰ ঘৰলৈ আহিছিল। তেখেতৰ ভাল সাহিত্যচৰ্চ্চা আছে। যাবৰ সময়ত জপনা খন জপাই থৈ যাব বুলি কোৱাত, তেখেতে মোৰ মুখলৈ চাই থাকি ক'লে, "এনেকুৱা অসমীয়া বহুত দিনৰ মূৰত শুনিলো।" মই অবাক। শুধিলো, অইনেনো কি কয়? তেখেতে কলে যে আজিকালি সকলোৱে গেটখন মাৰি থৈ যাওক বা বন্ধ কৰি থৈ যাওক বুলি কয়। মই ভাবিলো যে অসমীয়াই অসমীয়া কথা কলে আন এজন অসমীয়া যেতিয়া অবাক হ'ব লগা হ'ল, তেনেহলে হে ভগবান, মাতৃভাষাক তুমি নেৰাখিলে আৰু ৰাখোঁতা নাই।

আমাৰ নিজৰ কত অমূল্য বস্তু যে আমাৰ নিজৰ দোষতে হেৰাই গৈছে। ছপৰীয়া ভাত পানী খাই ঘৰত কোনো মানুহ নেথাকোতে, মাকে কেচুৱাক শুৱাবলৈ কাটিহৈ, বিচনাত পৰি, কিলাকুতিৰ ওপৰত ভৰদি হাতৰ তলুৱাৰ ওপৰত মূৰটো দাঙিধৰি, লৰাৰ মুখত পিয়াহ দি, তাৰ টিকাত চপৰিয়াই চপৰিয়াই নাম গোৱা :-

“বগলী এ বগলী, সবাহলৈ নগলি,
গৈছিলো গৈছিলো, বাটত বৰষুণে পালে,
চেংদৈ কুকুৰে কামুৰিব খুজিলে,
চেই কুকুৰ চেই, নাহিবি জপনা দেই”

বা, গৰমকালি জোনাকবাতি চোতালত, তিনি চাৰি বছৰীয়া লৰাক ভাত খাবৰ পৰলৈকে সাৰে ৰাখিবলৈ — “জোনবাই এ বেজি এটি দিয়া, বেজিনো কেলৈ মোনা সিবলৈ। মোনানো কেলৈ, ধন ভাবলৈ। ধননো কেলৈ, হাতী কিনিবলৈ। হাতীনো কেলৈ, ডৰা কোবাবলৈ। ডবানো কেলৈ, অমুকৰ বিয়ালৈ” বুলি থিকিন্দালি পৰা। আকৌ অকনি অকনি লৰা ছোৱালীয়ে ৰাতিপুৱা খকমককৈ শুই উঠি, কোনো বকমে চকুৰে মুখে এচলু পানী মোহাৰি ক-খ কিতাপটো মেলি লৈ মাকহঁতে শিকাই দিয়া সৰস্বতীৰ আৰাধনা— “সৰচতী সৰচতী, কঠে কলাপী, ভোগে বিলাপী, লোকে বোলে সৰচতী, আমি বোলে আই, যিখনি পাহৰো দিবা সোৱৰাই, খৰিয়ে মেলিলে পাত, আই সৰচতী আই মোৰ আজি কঠত থাক”।

এইবোৰ দৃশ্য, এইবোৰ নাম কলৈ গ’ল? প্ৰগতিৰ ফল যদি এয়ে হয়, তেন্তে অন্ততঃ মই এনে প্ৰগতি নিবিচাৰো। কাৰণ মোৰ লৰাকালৰ সাধাৰণ অসমীয়াৰ দৈনিক জীৱনৰ ইমানবোৰ মধুৰ স্মৃতি আছে,

যিবোৰ আজিকালিৰ লৰাছোৱালীৰ পক্ষে অনুমান কৰাও অসম্ভৱ। আপোনালোকৰ কোনোবাই যদি এইবোৰ বিচাৰি উলিয়াই গোটাই প্ৰকাশ কৰে সেইটো স্বৰ্গীয় চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা ডাঙ্গৰীয়াৰ খণ্ড-বাক্যকোষৰ দৰে, ভাষাৰ এটা সম্পদ হ’ব।

খণ্ডবাক্যকোষৰ কথা ওলাওঁতে স্বৰ্গীয় বৰুৱা ডাঙ্গৰীয়াৰ স্মৃতিত মোৰ ব্যক্তিগত কথা এটি কওঁ বুলিছো, আপোনালোকে মাৰ্জ্জনা কৰিব। তেখেতে খণ্ডবাক্যকোষ লেখা কালচোৱাত মই যোৰহাটত। তেখেতে মোক লৰাৰ নিচিনা মৰম কৰিছিল আৰু মইও সদায় ৰাতিপুৱা গধূলী তেখেতৰ ওচৰলৈ গৈছিলো আৰু তেখেতে কোৱা-মতে, নিজৰ কামত অ’ত ত’ত ঘূৰি ফুৰোতে ছই এটা নতুন যোজনা সাধৰ পালে তেখেতক আনি দিছিলো। মোৰ লগত সদায় কথা পাতি তেখেতে বোধকৰো বুজিব পাৰিছিল যে মই অলপ অচৰপ অসমীয়া জানো। কিন্তু বিপদ হ’ল যে তেখেতৰ মৃত্যু কেনেকৈ এটা ভুল ধাৰণা সোমাল যে মই ইংৰাজীতো পণ্ডিত। মোক দেখিলেই হাঁহি মাৰি কয় “আহাঁ আহাঁ এইটোৰ ভাল ইংৰাজী এটা কোৱা’চোন” বা “ইয়াৰে একে ইংৰাজী যোজনা কি আছে” ? কেতিয়াবা পাৰো; বেচি ভাগেই নোৱাৰোঁ। তেতিয়া ডেকা কাল। এদিন গধূলি ক্লাবৰ পৰা ঘৰমুৱা হৈ

ওলাইছো। গাটো অলপ বঞ্জিত, বঞ্জিত। আপোনা-
লোকৰ কাৰো সেইবিধ বস্তু নচলে বুলি মই জানো, কিন্তু
লোকৰ মুখে বোধহয় শুনিছে যে তাৰ একন পেটত পৰি-
লেই সাহটো বাঢ়ি যায় আৰু ইংৰাজী নজন। মানুহৰ
মুখেদিও সবসৰকৈ ইংৰাজী ওলাবলৈ ধৰে। কাজেই
ভাবিলো, তেখেতৰ ওচৰলৈকে যোৱা যাওক, আজি
কিনো ইংৰাজী শোধে, দেখা যাব। তেখেতৰ পতুলী
পায়েই দেখিলো যে সদায় বহাদি ঘৰৰ আগফালে চাকিৰ
তলত চকি এখনত বহি, ছঅনীয়া Exercise Book অত
খণ্ডবাক্যকোষ লেখাত ব্যস্ত। মোক দেখিয়েই তেখেতৰ
সেই পাহৰিব নোৱাৰা অমায়িক হাঁহিটো মাৰি কলে
“আহাঁ, আহাঁ, তুমি আহিলা ভালৈই হ’ল; বহাঁ” বুলি
তেখেতৰ নিচেই ওচৰৰে চকিখন দেখুৱাই দিলে। তেতিয়া
গৰমবৰদিন। বিব বিবকৈ বতাহ মাৰি আছিল। মই তেখেতৰ
গাত বতাহ লগাৰ ব্যাঘাত হব বুলিয়ে হওক বা অইন
যি কোনো কাৰণেই হওক, চকিখন অলপ ছৰলৈ টানি নি সন্ত-
ৰ্পনে বহি কলো “কওক”। মোৰ আজিও স্পষ্ট মনত আছে।
তেখেতে—Exercise Book লৈ চাই কলে “এইটোৰ ভাল
ইংৰাজী এটা কোৱাচোন”। মই আকৌ কলো “কওক”।
তেখেতে মাতিলে :—

“তোমাৰে বাৰীৰ বাঁহগাজ, তাৰে কৰিছো খৰিচা,
তাকেদি তোমাৰ ধান সলালো, কথাটো মন কৰিছা?”

শুনিয়েই বীৰ পুৰুষৰ শৰীৰ ভিতৰে বাহিৰে শাত পৰি গ’ল।
ভাবিলো “হে হৰি, আকৌ ভালখনত পেলালা। বাঁহগাজ
বাক Bamboo shoots, কিন্তু খৰিচা? খৰিচাটো চাহাব
সকলে নেখায়। তাৰ ইংৰাজী ক’ত পোৱা যায়”। অলপ পৰ
কপালৰ গাঠিটো থোপাকৈ, বৰ ভবা যেন দেখুৱাই “পাৰিলে
আপোনাক কাইলৈ কৈ যামহি” বুলি বিদায় ললো।

যিদিনা বাতৰি কাকতত খণ্ডবাক্য কোষৰ প্ৰথম
খণ্ড প্ৰকাশ হোৱা জাননী দেখিলো, প্ৰথমেই মোৰ মনলৈ
আছিল যে মই বুতলি আনি দিয়া ছই এটা যোজনা আৰু
মই ভৰ্জমা কৰি দিয়া ছই এটা ইংৰাজী বাক্য, কোনেও
চিনি নোপোৱাকৈ সেই হেন এখন গ্রন্থৰ ভিতৰত অ’ত ত’ত
সিচৰতি হৈ সোমায় আছে। আজিও সেই কথা মোৰ মনলৈ
আছিলে, গপতে ওফন্দি পৰি মোৰ গাৰ চোলা আঁট খাই
যোৱা যেন লাগে। মোৰ নিচিনা এজন অভাজন অসাহিত্যিকৰ
পক্ষে সেই মিছা গৰ্ব বোধকৰো মাৰ্জ্জনীয়।

এই খিনিতে এটা কথা চুই থওঁ। আজিকালি
Student indiscipline লৈ চাৰিও পিনে ঘমঘন্ট লাগিছে।
Committee, Report আৰু কিবাকিবি কৰি আমাৰ পৰা
নিয়া; ধনৰ শৰাধ কৰিব লাগিছে, কিন্তু সেই পেটুকনি লৰা
কেটাক থিৰেৰে ৰাখিব পৰা নাই। এফালে ক’ব “লৰাবোৰ
দিনে দিনে ছষ্ট দগাবাজ হৈ গৈছে”। আকৌ সিফালে ক’ব

“লবাবোৰ দিনে দিনে গৰু হৈ গৈছে; এশটাৰ ভিতৰত পোন্ধৰ টাহে পাচ হয়”। এই ছটা কথা সম্পূৰ্ণ বিপৰীত অৰ্থাৎ Contradictory. কাৰণ ছষ্ট হবলৈ লবাবে বা বুঢ়াৰে বুদ্ধি থাকিব লাগিব। সেই দেখিয়েই বিশেষ শিক্ষা পোৱা পুলিচেও ডগা চোৰক সহজে ধৰিব নোৱাৰে। এই লৰা ফেল হোৱা গুৰি ক’বাত। মইও এই বিষয়ে বহুত ভাবি চাইছো। এতিয়া অলপতেহে তাৰ গুৰিটো পাইছোঁগৈ। সি নিভুল হ’বই লাগিব। কওঁ শুনক। শুনা কথা—

সঁচা মিছা ক’ব নোৱাৰো, আজিকালি বোলে শিক্ষা বিভাগৰ আইনমতে শিক্ষকে লৰাৰ গাত হাত লগালে, শিক্ষকৰ ফালে অলপ টনা-টনি পৰে। কিন্তু আমাৰ দিনত শিক্ষক বা মাষ্টৰে হাতত সোকা লৈহে আমাক নিতৌ শিক্ষা দিছিল। এতিয়াৰ শিক্ষক আৰু ছাত্ৰৰে শুনি আচৰিত হ’ব যে শিক্ষক সকলৰ সোকা চৰকাৰৰ ঘৰৰ পৰা চৰকাৰি খৰচত যোগান ধৰা হৈছিল; আৰু সেই দেখিয়েই হ’ব পাই শিক্ষকেও অলপমান চেলু পালেই সেইবোৰ আমাৰ পিঠিত চিঙিবলৈ কেৰেপকে নকৰিছিল। এই সম্পৰ্কত ১৯০৮ চনৰ ৭ জানুৱাৰী তাৰিখটো মোৰ জীৱনত এটা স্মৰণীয় দিন। সেই দিনা মোৰ হাইস্কুলত নাম লগাইছে। তাৰ আগতে মই কোনো স্কুল দেখা নাই। মোৰ বয়স ছয় পাঁচ হৈ সাতত সোমাইছে। নাম লগাই কোনোবাই নি ক্লাসত বহুৱাই থলেগৈ। প্ৰথম ঘণ্টা ক্লাস

লৈছে সেই কালৰ বিখ্যাত পণ্ডিত ৩মহম্মদ শুলেমান খাঁ। এহাত ডাঢ়িৰে সৈতে প্ৰকাণ্ড পুৰুষ। তেখেতৰ মাৰৰ কোবত লৰাই তেখেতক যম দেখাদি দেখিছিল। ক্লাস বহা কেইমিনিট মান পাচতে তেখেতে লৰা এজনক, কি কাৰণে ক’ব নোৱাৰো, ধৰি নি মাটিত বগবাই বগবাই ক্লাসৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ কোবাই ফুৰিছে, আৰু লৰাজনে “আই ঔ মৰিলোঁ, আই ঔ মৰিলোঁ” বুলি বাগৰি ফুৰিছে। মই এনে কাণ্ড আগেয়ে কেতিয়াও দেখা নাই। তাৰোপৰি মোৰ ছবচৰীয়া জীৱনত মৰা মানুহো কেতিয়াও দেখা নাই। মই ভাবিলো যে সি যেতিয়া ইমানকৈ “মৰিলোঁ” বুলি চিঞৰিছে, সি নিশ্চয় মৰিব। সাতো পাঁচে মইও ভয়ত স্থান কাল পাহৰি, নিজৰ ঠাইত ঠিয় হৈ “মৰিলোঁ মৰিলোঁ” বুলি চিঞৰিবলৈ ধৰিলো। লগে লগে গোটেই ক্লাস নিস্তব্ধ। মাষ্টৰো তথা লাগিল। মইও হঠাতে সাৰ পোৱাদি পাই লাজত থপৰকৈ বহি পৰিলো। অলপ পাচতহে গম পাইছো যে ইতিমধ্যে কেনেকৈ মোৰ চুৰিয়াৰ খোৰটো তিতি সোপ-শুপীয়া দিলে।

এনে আশ্চৰ্যিক শিক্ষাৰ ফলত, মই ডিব্ৰুগড়ৰ পৰা Matric দিয়া বছৰ প্ৰথম শ্ৰেণীত ছাত্ৰ আছিল ৩১ জন। Test পৰীক্ষাত allowed হ’ল ৩১ জন। Matric দিলে ৩১ জনে। Pass কৰিলে ৩১ জনে। তাৰ ভিতৰত তৃতীয় বিভাগত এজন। দ্বিতীয় বিভাগত ৮ জন। বাকী সোপাই প্ৰথম বিভাগত পাচ কৰিলে।

চন ১৯১৭। আপোনালোকৰ যি সকলে সদায় Radio শুনে সেই সকলে মন কৰিছেনে নাই, মই ক'ব নোৱাৰো। আজি কেইবছৰ মানৰ পৰা অসমৰ কোনো স্কুলত, কোনো শিক্ষকে কোনো ছাত্ৰক, এদিনলৈকো কোনো শিক্ষা দিয়া নাই। এইটো “আকাচবাণীৰ” অনুগ্রহত গম পোৱা কথা। দুই এখন অসমীয়া কাগজতো দেখিছো। আজি কেইবছৰ মানৰ পৰা, বাহিৰৰ পৰা আমদানি কৰিয়েই নে কি, প্ৰশিক্ষক বুলি এবিধ মানুহ নিযুক্ত কৰিছে। তেওঁলোকে লৰাক পঢ়াই নে নপঢ়াই নেজানো কিন্তু “প্ৰশিক্ষক” বুলি কিবা এটা বস্তু দিয়ে বুলি কৈছে। সেইটোনো কি বস্তু নেজানো কাৰণ আমাৰ দিনত তেনে বস্তু নাছিল আৰু কোনো অভিধানতো বিচাৰি নেপালো। মোৰ কথা বিশ্বাস নকৰিলে আজিয়েই Radio শুনি আৰু অভিধান চাই তাৰ প্ৰমাণ চাওক। মিছা পালে মোলৈ গালি পাৰি চিঠি দিব, মই শিৰপাতি লম। পোষ্ট আপিচ তালাপ বুলি দিলেই পাম।

আজি বহু বছৰ স্কুলীয়া শিক্ষাৰ কথা মই ভাবিছো। এইটো ঠিক যে তলৰ পৰা ওপৰ ক্ৰমলৈকে প্ৰত্যেকটো ক্ৰম তুলনা কৰিলে সাধাৰণতে, আগৰ দিনৰ লৰাৰ বিদ্যাৰ লগত আজি কালিৰ লৰাৰ বিদ্যা বহুতো কম বুলি কবই লাগিব। ছাত্ৰৰ সকলে এই কথাত বেয়া পোৱা অনুচিত। কাৰণ তেওঁলোকে অকল তেওঁলোকৰ লগৰ ছাত্ৰৰহে দেখিছে

কিন্তু মই কেবা পুৰুষৰো ছাত্ৰৰ দেখিছো। সেই দেখি মই তুলনা কৰিব পাৰো; তেওঁলোকে নোৱাৰে। তাৰোপৰি মই বিদ্যাৰ কথাহে কৈছো, বুদ্ধিৰ কথা কোৱা নাই। তেন্তে আজি কালিৰ লৰাৰ বিদ্যা কিয় কম আৰু ইমানবোৰ লৰা কিয় ফেল কৰে। এইটো অসম্ভব যে এপুৰুষ বা দুপুৰুষৰ ভিতৰতে আমাৰ লৰা ছোৱালীবোৰৰ মগজু শুকাই গ'ল। এটা কাৰণ মোৰ মনে ধৰে যে আমাৰ আজিকালিৰ একেবাৰে তলৰ শ্ৰেণীৰ শিক্ষাতেহে কেনা লাগিছে। মোৰ এইটো ৰোগ বুলিয়েই ক'ব পাৰে যে কৰবাত ক--খ বা A. B. C. D.ৰ কিতাপ দেখিলেই মই পঢ়ো। যোৱা ১৫। ১৬ বছৰৰ ভিতৰত মই একুৰি কি দেৰকুৰি এনে কিতাপ পঢ়িছো। পঢ়ি দেখিছো যে আজিকালিৰ কোনো কিতাপেই তাহানিৰ পানীত্ৰ নাথ গগৈৰ লৰাশিক্ষা বা Macmillan Co.ৰ First Book Second Book অৰ লগত তুলনা কৰিবৰ যোগাই নহয়। ইয়াৰ ভিতৰত মোৰ সমসাময়িক লোক যদি কোনোবা আছে তেনেহলে মই যদি “জোনবিৰি, চাপকলি ঢেকি-শাল গিৰিশালি” ক'ত আছে বা “A sly fox met a hen” ক'ত আছে বুলি শোধো তেন্তে তাৰ উত্তৰ দিবলৈ তেখেতৰ এক মুহূৰ্ত্তও নেলাগিব। কিন্তু আজি কালিৰ লৰাই একোতো মনত ৰাখিব নোৱাৰে, কোনো কথা ভালকৈ বুজাই ক'ব বা লেখিব নোৱাৰে, কাজেই ইমান ফেল কৰে। মোৰ বিশ্বাস যে লৰাছোৱালীৰ ক--খ বা A B C D ৰ উপযুক্ত কিতাপ

আজি কালি এখনো নাই। তলৰ শ্ৰেণীত লৰাৰ শিক্ষা ভাল হলে ওপৰ শ্ৰেণীৰ শিক্ষা ভাল হবই। যিহকে পঢ়ক লাগিলে। সকলো লৰাৰ কিতাপ লেখিবলৈ হলে লেখকে সকলো লৰাৰ মনস্তত্ত্ব ভাল দৰে জানিব লাগিব। আগেয়ে নিজৰ ব্যবসায়ত ঘূৰি ফুৰোতে মোৰ, সমাজৰ সকলো স্তৰৰে কেবাহেজাবো লোকৰ ঘৰলৈ যাবৰ সুযোগ হৈছিল। মোৰ দেখি যিটো ধাৰণা হ'ল, সেইটো মুঠেই ভাল নহয়। মই দেখিলো যে কি উচ্চশিক্ষিত, কি অশিক্ষিত সকলো মিলাই ধৰিলে লৰাৰ মনস্তত্ত্ব বুজা মাক বাপেকৰ সংখ্যা শতকৰা দহজনেই অতি বেচি বুলিছো। এতিয়াৰ লেখক সকলৰ লেখা কিতাপ পঢ়িলেই বুজিব পাৰি যে তেওঁলোকে হয় লৰাৰ মন বুজেন নহয় সেইফালে আওকাণ কৰি কিতাপ লেখে। আজিকালি ক, খ, A B C D কিতাপ বি, এ, এম, এ সকলে লেখে। এজন বিলাতৰ পৰা Doctorate লৈ অহা মানুহে লেখা A B C D কিতাপ পঢ়াও মোৰ মনত আছে। Doctor জনে লেখা A B C D কিতাপত সকলো লৰাৰ কথোপকথনত বিলাতি ধৰণৰ কথোপকথন পঢ়া মনত আছে। আমাৰ লৰাই তাৰ শব্দ কেটাৰ অর্থ বুজিব পাৰে কিন্তু তাৰ ভাবটো বুজা সম্ভৱ নহয়। কাজেই সি লৰাৰ মনত সকলো আঁচোৰ এটা মাৰিব পাৰে কিন্তু স্থায়ী শিলৰ বেথা পাতিব নোৱাৰে। সেই দেখি সেইবোৰ কিতাপৰ লেখক বি, এ এম, এ, পাচ নহলেও হয় কিন্তু সেই বুলি ক, খ কিতাপ লেখা সিবোৰ কিতাপতকৈ সহজ নহয়; বৰং টানহে। পানীন্দ্র নাথ গগৈ

বি, এ পাচতো নাছিলেই, এণ্টেন্স পাচ বুলিও মোৰ সন্দেহ। First Book, Second Book অৰ লেখকো বি, এ, পাচ নাছিল। কিন্তু সকলো লৰাৰ কিতাপ লেখিবলৈ হ'লে এম, এ, পাচ কৰাতকৈও কেটামান আপুৰুগীয়া গুণ থাকিব লাগিব। সেই কেটা হ'ল—লৰাছোৱালীলৈ মৰম থাকিব লাগিব আৰু সিহঁতক দেখিলেই আকৃষ্ট হব লাগিব। লৰাছোৱালীৰ লগত কথা পাতোতে সিহঁতৰ মনত কি খেলাইছে বুজিব পাৰিব লাগিব। আৰু এটা গুণ থাকিবই লাগিব সেইটো হৈছে লৰাছোৱালীৰ লগত নিজকে সিহঁতৰ স্তৰলৈ নমাই নি সিহঁতৰ সৈতে একেবাৰে মিলি যোৱাৰ ক্ষমতা। এনে অপূৰ্ব ক্ষমতা আছিল “Alice in Wonderland” লেখোতা Lewis Carrol অৰ/ তেখেতৰ আচল নাম আছিল Rev. Charles Lutwidge Dodgson. সেই কিতাপ প্ৰকাশ কৰাৰ পৰা আজিলৈকে এই ৯৯ বছৰৰ ভিতৰত ইউৰোপ, আমেৰিকাত এনে লৰাছোৱালী নাই যি Alice অৰ কথা পঢ়া নাই। আমাৰ পানীন্দ্র গগৈ আৰু First Book অৰ লেখকৰো হেনে ক্ষমতা অলপ অচৰপ নিশ্চয় আছিল, নহলে “জোনবিৰি চাপকলি” আমি কেতিয়াবাই পাহৰিলোহেতেন। মোৰ এনে এটা ভাব হয় যে আমাৰ স্কুলত এই বাৰবাহুৰা কিতাপবোৰ বন্ধ কৰি যদি আকৌ লৰাশিক্ষা আৰু First Book ৰে শিক্ষা আৰম্ভ কৰে

তেও লবাই শিকিবও আক বিশৃঙ্খলাও লোপ পাব। কেতিয়াবা ভাবো যে নিজৰ শক্তি আক সামৰ্থ্য থকা হ'লে এইটো Experiment কৰি চাগোহেতেন। আপোনাসকলে এটা সৰুসুৰা স্কুলত চেষ্টা কৰি চাব নোৱাৰেনে

আমাৰ দেশৰ বৰ্ত্তমান শিক্ষা পদ্ধতিৰ কথা মই যিমানেই ভাবো, সিমানেই হতাশ হওঁ। আমাক ক, খ, শিকাইছিল আয়ে। আইৰ বিদ্যাও আছিল মাত্ৰ বামায়ণ আক মহাভাৰত পৰ্য্যন্ত। এতিয়া সেই ক খ কে শিকাবলৈ নিম্ন প্ৰাইমেৰী স্কুলৰ শিক্ষাক মেট্ৰিক পাচ নহলেই নহয়। আকৌ তাকে শিকাবলৈ শিক্ষকে নিজে মাহত এবাৰকৈ কিবা হেনো, “প্ৰশিক্ষণ” লবগৈ লাগে। নিজৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰাই কব পাৰো— এখন নিম্নপ্ৰাইমেৰী স্কুল পৰিদৰ্শন কৰিবলৈ তিনিজন বেলেগ বিষয়া বছৰত ছবাৰ আহে। তাৰ ভিতৰতে দুজন বিষয়া একেদিনাই আহি বাটত ভেটাভেটি হোৱা নিজৰ চকুৰেই দেখিছো। এইদৰে অজস্ৰ অৰ্থব্যয় কৰি, অসংখ্য অনাবশ্যকীয় লোক নিযুক্ত কৰি সৰকাৰে নিবহুৱা সমস্যা সমাধান কৰিবলৈ ওলাইছে। কিন্তু সৰকাৰৰ সুবিধাৰ কাৰণে, দেশৰ বৰ্ত্তমান পৰিস্থিতিত, এইদৰে উৎপাদনহীন আক অনাবশ্যকীয় কামত বাইজৰ ধন খৰচ কৰা গণতান্ত্ৰিক আক অৰ্থশাস্ত্ৰসন্মত নহয় বুলি ভাবো। এনে খৰচৰ ফলত বস্ত্ৰৰ জুইচাই দাম হৈছে।

শিক্ষাৰ ফালৰ পৰা চালে, ঢেকিতকৈ তাৰ খোৰাহে ডাঙৰ হৈছে বুলি কব পাৰি। আগেয়ে অভিভাবকে লৰা কলেজত পঢ়াবলৈ যিমান ভাবিব নেলাগিছিল, এতিয়া স্কুলত পঢ়াবলৈ তাতকৈ বেচি ভাবিব লগীয়া হৈছে। সফালে সৰকাৰে শিক্ষাৰ Scheme কৰি দিবলৈ, হেজাৰ হেজাৰ টকা খৰচ কৰি বিদেশৰ পৰা একোজন নামজলা শিক্ষাবিদ মাতি আনে, কিন্তু তেখেতসকলৰ Report সৰকাৰৰ মনঃপুত নোহোৱাত হয় দিল্লিৰ খোৰোঙত গুজি থয়, নহয় তাৰ সালসলনি কৰি চিনিব নোৱাৰা কৰে। আগতে হয়তো কোটি টকা খৰচ কৰি দিল্লিত এটা ভবনো সাজে। বিষয়জ্ঞসকলৰ Scheme মনঃপুত নোহোৱাত এতিয়া আমাৰ দিল্লিৰে সৰ্ব্বজ্ঞসকলে Scheme কৰি আছে। তাৰ ফল দেখিছেই। কলেজত তিনিবছৰ কৰিছে, স্কুলত দহবছৰ গুচাই এঘাৰ বছৰ কৰিছিল সেইটো সম্পূৰ্ণ নোহওঁতেই আকৌ বাৰ বছৰ কৰিব খুজিছে। এইদৰে Scheme সম্পূৰ্ণ কৰোতে কৰোতে আজিকালিৰ ছাত্ৰৰ পো নাতিৰ দিনলৈ সম্পূৰ্ণ হবগৈ পাৰে। হয়তো নহবও পাৰে। সফালে আমাৰ নেতাসকলে ইমান দিন চলি অহা শিক্ষা পদ্ধতি “বিদেশীৰ গোলামী শিক্ষা” বুলি পৰিহাৰ কৰিছে। আপোনালোক পাঁচ বছৰৰ মুৰে মুৰে ভোট দি গোটেই দেশখনত, বিধান সভা, লোকসভা আক

ৰাজ্য-সভালৈ কেবা হাজাৰো মানুহ পঠিয়াইছে। তাৰ ভিতৰৰ পৰা আমাক শাসন কৰিবলৈ মন্ত্ৰী, উপমন্ত্ৰী আৰু Committee, Commission আৰু Corporation বোৰৰ মেম্বাৰহে ৰাজগাদী খোৱা মানুহৰ হেজাৰ নহলেও, বাককৈয়ে কেইশমান হ'ব! মই ভাবি নেপাওঁ যে তেওঁলোকৰ ভিতৰত, আমাৰ “দেশীয় টোলত শিক্ষা পোৱা” বা “বিদেশী গোলামী শিক্ষা নোপোৱা” মানুহ এজনো নাই কিয়? আপোনালোকে ইয়াৰ কিবা উত্তৰ জানেনে?

আপোনালোকে হয়তো ক'ব পাৰে যে মোৰ চকুৰে সদায় বেয়াটোহে দেখো। কিন্তু এইবোৰ ভাবিচিন্তি মোৰ মনত এনেহে লাগে যে তাহানি আমাৰ লৰাৰজাই এটাইবোৰ কোৱাৰৰ শাৰিৰীক ঘুন লগাই ৰাজপাট নিষ্কণ্টক কৰিব খোজাদি আমাৰ শাসক সকলেও, কৰো বুলি শিক্ষাৰ এইবোৰ খেলিমেলি কৰি, আমাৰ লৰাছোৱালী-বোৰৰ মানসিক ঘুণ লগাই তেখেতসকলৰ গাদি নিষ্কণ্টক কৰিব খুজিছে নেকি? মোৰ সন্দেহ নিশ্চয় অমূলক, তথাপি আপোনালোকৰ কাণ চোৱাই খোৱা ভাল বুলি ভাবিলো।

আমাৰ সেইবোৰ নেতাই নিজৰ সুবিধা বুজি পাইবি গ'ল যে সেই গোলামী শিক্ষা পায়ৈই বিদেশীৰ

তলত এইখন দেশতে ৰামমোহন ৰায়, বিবেকানন্দৰ দৰে জগদ্বিখ্যাত ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰক ওলাল। বিদ্যাসাগৰৰ দৰে সমাজ-সংস্কাৰক ওলাল। চিত্তবৰ্জ্জন, মতিলাল, সাফ্ৰ, বি এন ৰাওৰ দৰে আইনজ্ঞ ওলাল। Visweswaraya ৰ দৰে Engineer ওলাল। বিধান ৰায়, ব্ৰহ্মচাৰীৰ দৰে জগদ্বিখ্যাত চিকিৎসক ওলাল। ৰবীন্দ্ৰনাথৰ দৰে মুখাফুটা কবি ওলাল। জগদীশ বসু, ৰমন, P. C. Roy ৰ দৰে বৈজ্ঞানিক ওলাল। তিলক, গোখেল, জহৰলাল, পেটেল, ৰাজগোপালচাৰীৰ দৰে ৰাজনৈতিক ওলাল। ব্ৰজেন শীল, ৰাধাকৃষ্ণণনৰ দৰে দাৰ্শনিক ওলাল। এই সকলোবোৰ বাদ দিলেও, সেই একে গোলামী শিক্ষাৰ ফলতে, যিশুখৃষ্টৰ দুহেজাৰ বছৰ পাচত পৃথিৱীৰ একমাত্ৰ মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীও আমাৰ দেশতে ওলাল। আমাৰ নতুন শিক্ষাৰ ফলত এই ষোলবছৰে কৰবাত কোনোবা এটা ওলোৱাৰ গোক পাইছেনে? কোনোবাই বুকুত হাতদি এইকেবছৰত শিক্ষাৰ তিলমাত্ৰ উন্নতি হৈছে বুলি ক'ব পাৰিবনে? অবনতিৰ উদাহৰণ আপোনাৰ ওচৰতে চকুমেলি চালেই অসংখ্য পাব। বিদেশী আলহিক দেখুৱাবলৈ শিক্ষাৰ ফালৰ পৰা, আমাৰ কেৱল আছে দিল্লিত কোটি টকীয়া ভৱন কেটামান।

এইবোৰ মন মৰি যোৱা কথা এৰি এতিয়া অইন কথালৈ আহোঁ। মই তেতিয়া কটন কলেজৰ প্ৰথম

বার্ষিক শ্রেণীৰ ছাত্ৰ। নাম লগোৱা মাত্ৰ এসপ্তাহ মান হৈছে। Physics অৰ Professor আছিল স্বৰ্গীয় সুবেন্দু নাথ চট্টোপাধ্যায়। তেখেতৰ পঢ়োৱা পদ্ধতি শিক্ষা বিভাগৰ অনুমোদিত নহ'ব পাৰে কিন্তু তেখেতৰ দৰে ল'ৰাৰ মূৰত কোনো কথা স্থায়ীভাৱে সুমুৱাই দিবৰ ক্ষমতা মোৰ জীৱনত মাত্ৰ আৰু এজন শিক্ষকৰহে পাইছিলো। তেখেতে Sound পঢ়াইছে। এনেতে এজন ছাত্ৰে সুধিলে "Sir, what is the difference between music and noise?" তেখেতে তেখেতৰ ছাগলী ডাবি-কোচা খামোচ মাৰি ধৰি (সেইটো তেখেতৰ মুদ্ৰা আছিল) খন্তেক ভাবি কৈ উঠিল "Yes, When your wife calls you, it is music, and when your mother calls you, it is noise" বাখ্যাটো শাস্ত্ৰসন্মত নহ'ব পাৰে কিন্তু কাৰ্য্যকৰি যে হয়, তাৰ প্ৰমাণ, মোৰ আজিও মনত আছে যে যিটোৱেই শ্ৰুতি মধুৰ সিয়েই সঙ্গীত আৰু যিটো শ্ৰুতি কটু সিয়ে কোলাহল। এইখিনি কথা কৈছো, কাৰণ মই সঙ্গীতৰ "স" টোও নেজানো। কেতিয়াবা হুই এটা গান ভাল লাগে— শুনো কেতিয়াবা বেয়া পাওঁ। তেতিয়া Radio বন্ধ কৰি থৈ দিওঁ। আজি কিছুদিনৰ পৰা আধুনিক গান বুলি এবিধ গান ওলাইছে। সেইবোৰত সুৰৰ নিয়মৰ সীমা যিমান লঙ্ঘন কৰি, যিমানেই

শুনিবলৈ আপচু কৰিব পাৰে, সিমানেই আধুনিক হয় যেন পাওঁ। মোৰ হয়তো ভুল হ'ব পাৰে, মই সঙ্গীতৰ একোকে নেজানো বুলি কৈছোৱেই। কিন্তু মোৰ স্বৰ্গীয় শিক্ষাগুৰুৰ বাক্য লঙ্ঘন কৰি আধুনিক গানক সঙ্গীত বুলি স্বিকাৰ কৰিবলৈকো মই অক্ষম।

লগে লগে আধুনিক লেখকো ওলাইছে। সেই সকলে ব্যাকৰণৰ কোনো ধাৰ নেধাৰে। সদায় লেখিবই লাগিছে "এন্ধাৰৰ দ'ম বিলাক" "অসংখ্য পোহৰবোৰ" ইত্যাদি! যেন বজাৰৰ পৰা অনা শাক পাচলি বোৰৰহে বৰ্ণনা দিছে। সকতে ৩হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ব্যাকৰণ পঢ়িছিলো। ব্যাকৰণ পঢ়া. সেয়ে প্ৰথম আৰু সেয়ে শেষ। কিন্তু মোৰ এইফেৰা জ্ঞান আছে যে গুণবাচক বিশেষ্যৰ বহুবচন কৰি তাৰ লগত সংখ্যা সূচক বা পৰিমাণ সূচক বিশেষণ সাঙুৰি দিয়াৰ বিধি ক'তো নাই। সেইবোৰ তেনেকৈ ব্যবহাৰ কৰাৰ কোনো আৱশ্যকো নাই। লেখিব জানিলে অসমীয়াতে সকলোবোৰ আছে। যেনে "ঘোপমৰা আন্ধাৰ" "টান ব'দ" "চকুত ধৰা পোহৰ" ইত্যাদি।

তেনে আৰু এটা শব্দ "মৰম"। মোৰ নিচিনা এটাৰ মুখতে "অশেষ মৰম" "অসীম মৰম" "অপাৰ মৰম" "অপৰিসীম মৰম" এই চাৰিটা বিশেষণ আছে। আপোনালোকে নিশ্চয় আৰু কেবাটাও জানে। তথাপি মোৰ এঠাইত পঢ়া প্ৰষ্ট মনত আছে—প্ৰেমিকালৈ লেখিছে,

“মোৰ মৰমৰ অমুকজন, তোমাৰ চিঠিৰ মাজত পঠিওৱা অসংখ্য মৰমবোৰ পাই কিয়ে আনন্দ পালো” ইত্যাদি। বান্দৰৰ মন সদায় কলত। মোৰো সেই প্ৰেমিকৰ চিঠি পঢ়ি প্ৰেম পাহৰি অইন কথালৈহে মনত পৰিল। তাহানি কলেজত পঢ়োতে লৰাৰ গ্ৰহ বেয়া হ’লে, আয়ে কেতিয়াবা গ্ৰহশান্তি কৰাই চিঠিৰ মাজত চন্দন লগোৱা ফুল, বেলপাত পঠিয়াইছিল। তাৰ লগতে “অসংখ্য মৰম” ও নিশ্চয় পঠিয়াইছিল। কিন্তু মই দুৰ্ভাগীয়াই সেই লেফাফাবোৰ উবুৰিয়াই জোকাৰি নোচোৱাকৈ পেলাই দিলো। ওপৰত উল্লিখিত প্ৰেমাত্মক লেখকলৈ সহানুভূতিপূৰ্ণ “আই ঐ দেহি” বোলাৰ বাহিৰে মোৰ আন মন্তব্য নাই।

পৰ্বতীয়া জাতিৰ মাজত তেওঁলোকৰ ভাষা নজনা বিদেশী পাহুৰি চাহাবে কথাৰে মনৰ ভাব (আদান) প্ৰদান কৰিব নোৱাৰি, ইহা যেন দেখুৱাই কিদৰে দাঁত নিকটাই তেওঁলোকৰ মুখলৈ চাই থাকে সেইটো আপোনালোকে নিশ্চয় দেখিছে। আপোনালোকে ভাষাৰ ওপৰত এইবোৰ উদ্ভাৱন নিস্মূল নকৰিলে ভাষাই বেলগাড়ীৰ বেগত মুৰ্ত্তি সলাই গৈ থাকিব। কিছুদিনৰ মুৰত এনে হবগৈ, যে আপুনি আপোনাৰ অতি মৰমৰ বংশধৰ বৰপোৰ বৰনাতিটিক কোলাত লৈ সেই পাহুৰি চাহাবৰ দৰে দাঁত নিকটাই তাৰ মুখলৈ চাইহে থাকিব লাগিব

কাৰণ কথাৰে মৰম চেনেহৰ আদান প্ৰদান কৰিবলৈ, তেতিয়ালৈ আপোনালোক দুয়োৰে ভাষাৰ মাজত নাম মাত্ৰও সামঞ্জস্য নেথাকিবগৈ।

সংস্কৃতত এটা বাবস্থা আছে “আৰ্ষ প্ৰয়োগ। শব্দটো ঋষি শব্দৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা। তাহানি, বাস বাস্কিকৰ দৰে জ্ঞানী ঋষি সকলে যেতিয়া ধূনিৰ ওছৰত লেপেটা কাঢ়ি বহিলে, ভাঙৰ চিলিমত দীঘলকৈ হোঁপা এটা মাৰি, কাপটো মৈলামত জুবুৰিয়াই লৈ ভূজ্জপত্ৰৰ ওপৰত তেখেতসকলৰ অপূৰ্ব জ্ঞানৰ কাহিনী লেখিবলৈ আৰম্ভ কৰে, তেতিয়া ভাঙৰ জালত দুই এটা বাকৰণ অশুদ্ধি কাপৰ মুখেদি পুলুকা মাৰি সবাকি গৈ ভূজ্জপত্ৰত স্থিতি লোৱাটো একো আচৰিত কথা নহয়। কিন্তু যেতিয়া পিচদিনা সেই ভুল তেওঁলোকৰ Private Secretary বা আন পালি ঋষিৰ চকুত পৰে তেতিয়া তেখেত সকলৰ ভয়ত থৰযুগুতি হেৰায়। কাৰণ, বুঢ়াৰ ভুল হল বুলি কোনটোৱে আঙুলীয়াই দিয়ে। আজিকালি যেনেকৈ কোনোবা বৰমুৰীয়া এজনে বেলিটো পশ্চিম ফালে ওলাই বুলি কোৱাৰ পাচত সেইদলৰে পালি এজনে ভুলটো আঙুলীয়াই দিলে তেওঁৰ দলৰ পৰাই খেদা খোৱাৰ ভয় আছে, তেতিয়াৰ দিনত ভুল দেখুৱাই দিয়াতো খেদা খোৱাতকৈ ঢেৰ বেচি বিপদজনক আছিল। ঋষি মুনিৰ খঙৰ কথা জানেই। আপোনালৈ চকু টেলেকাই

ধৰিলেই, আপুনি ফুটচাইত পৰিণত হ'ব। সাতো পাঁচে পালি ঋষি সকলে মনে মনে গোটখাই, কুঞ্জবনৰ আঁৰলৈ গৈ ফুচফুচিয়া মিটিং পাতি প্ৰস্তাব লয়, যে এনে এজন ঋষিৰ কাপৰ পৰা ওলাইছে যেতিয়া সি ভুল হবই নোৱাৰে। কাজেই সেইটো "আৰ্য প্ৰয়োগ"। তেতিয়াই সেই কথা গোটেই বাইজক জনাই দিয়া হয়। কোৱা বাহুলা যে প্ৰাণৰ ভয়ত আজিকালিৰ আমাৰ Communist মিটিঙৰ দৰে, বিপক্ষে ভোট এটিও নপৰে।

ডাঙৰীয়াসকল, আমি সকলো অসমীয়াই সাহিত্য সভাৰ জৰিয়তে সাহিত্যিক সকলৰ ওপৰত মাতৃভাষাৰ ভাল বেয়াৰ সকলো ভাব এৰি দি ইমান দিন নিশ্চিন্ত হৈ আছিলো। তেখেতসকলে আমাৰ বিশ্বাস ভঙ্গ কৰি তেখেতসকলৰ কৰ্ত্তব্যত বিষম ঘাটি পেলাইছে। শুধিব পাৰোনে, যে তেখেতসকল অসমীয়া সাহিত্যৰ কৰ্ণধাৰ হৈ ভাষাৰ ভাল বেয়া বখি থাকোতেই, মোৰ মাতৃ ভাষাক বিকলাঙ্গ কৰিবলৈ এই ফুকলীয়া, পাবতে গজা সাহিত্যিক বোৰে "আৰ্য প্ৰয়োগৰ" ক্ষমতা কেনেকৈ পালে? নে তেখেত সকল টোপনি গৈছিল? কোনোবাই বেয়া পাব বুলি ভয় কৰি, এই চকুৰ কুটা যেন আবৰ্জনা বোৰ ছৰ কৰি এই পৰশুৰাম পুত্ৰ সকলৰ গ্ৰাসৰ পৰা মাতৃভাষাক যদি ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰে তেনেহলে সাহিত্যসভাৰ জীৱন ধাৰণৰ সাৰ্থকতা কি? বছৰত এবাৰকৈ

সন্মিলন পাতিয়েই তেখেতসকলৰ কৰ্ত্তব্য শেষ হ'ল বুলি মই নেভাবো। "সাহিত্য সভা পত্ৰিকা" বুলি এখন কাকত আছিল। এতিয়া আহেনে নে নাই নেজানো। কিন্তু Radio তে হওক বা কিতাপ কাগজতে হওক, এনেকুৱা "আৰ্য প্ৰয়োগ"ৰ চেষ্টা দেখিলেই, কাৰো মুখলৈ নোচোৱাকৈ নিষ্ঠুৰ সমালোচনা কৰি গোটেই দেশতে ছলছুল লগাই দিয়াতো বৰ্ত্তমান পৰিস্থিতিত সাহিত্যসভাৰ মুখ্য আৰু একমাত্ৰ কৰ্ত্তব্য বুলি ভাবো।

শাস্ত্ৰত কৈছে "জননী জন্মভূমিঃ স্মৰ্গাদপি গৰিয়সী"। ইয়াৰ পৰা মাতৃভাষা যাৰ নামেই "মাতৃ-ভাষা" সেইটো কেনেকৈ বাদ পৰিল নেজানো। মোৰ চকুত তিনিও গৰাকীয়েই সমান গৰিয়সী। মোৰ জননী কেতিয়াবাই বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ কৰিলে। আপোনালোকৰো ভাগ্যবান কেজনমানৰ বাহিৰে বাকীসকলৰ মাতৃও স্বৰ্গবাস কৰিব পাই, কাজেই আমাৰ ১নং মাতৃৰ লেঠা নাই বুলিয়েই ধৰক। ২নং মাতৃ জনমভূমিৰ দশা কাগজে পত্ৰে, আনহঁতঃ আৰু বেআইনি ভাবে বিদেশীৰ অনুপ্ৰবেশৰ কথা দেখিছেই। যি সকলে নেদেখে সেইসকল হ'ল আমাৰ যোজনাৰ "নোখোঁও গা খুৱালি, নেখোঁও ভাত খুৱালি, নিগিলো কি কৰ কৰ"। এইদৰে আৰু কেইবছৰ মান চলিবলৈ হলে দুই নম্বৰৰ কাৰণেও ঘিঁউ, খৰি আৰু মুখত দিবলৈ গঙ্গাজল বিচাৰিবৰ হ'ব।

বাকী থাকিল তনু মাতৃভাষা। ডাঙৰীয়া সকল মোৰ বিশ্বাস
এই গৰাকীক আপোনালোকে মাৰো বুলিলেও মাৰিব পাৰে
তাৰো বুলিলেও তাৰিব পাৰে। মোৰ মনত পৰাৰ পৰা
সাহিত্য সভাই বহুতো ভাল কাম কৰি আহিছে। মই ওপৰত
কৰা সমালোচনা খিনি আপোনালোকে সঁচা বুলি মানিলে
মোৰ বিশ্বাস আপোনালোকে আশ্রয় চেষ্টা কৰি সেইবোৰ
ছৰ কৰিব। আশা কৰো আপোনালোকৰ চেষ্টা যেন সফল
হয়। হ'ব লাগিবই, কাৰণ তিলমাত্র আওহেলা কৰিলেও
এই বোগ ছৰাৰোগ্য হৈ পৰিব। তেতিয়া মাতৃহত্যাৰ পাতকে
আপোনালোককহে চুব।

ডাঙৰীয়া সকল, মই যেতিয়া পঢ়া শেষ কৰি
ভালকৈ বিলাতি পোষাক পিন্ধিবলৈ শিকি ধন ঘটিছোহি,
আই তেতিয়াও জীবিত। পুৰণি ধৰণৰ মানুহ; গোৰোহা
লেটাই মেখেলা পিন্ধে, ককালত কেচবচা বিহা, গা আৰু মূৰ
ঢাকি চাদৰ। তেতিয়াৰ সেইটোৱেই বীতি। ভাল মানুহৰ
তিৰোতাৰ ভৰিৰ গোৰোহা আৰু হাতৰ কিলাকুতি হেনো
পৰপূৰ্ণৰূপে দেখিব নেপায়। আমাৰ কোনো দিনেই ক'বলৈ
সাহ নহল যে “আজিকালি মেখেলাখন চাৰি আঙুল ওপৰলৈ
দাঙি ককালত কোচ দিহে পিন্ধে। বা চাদৰৰ আগটো
ককালত খুচি লৈ গাত এমেৰ দি মূৰত ললেহে দেখিবলৈ
ভাল হয়। বা অলৈ তলৈ সূদা ভৰিৰে গলে মানুহে বেয়া

বুলিব।” কেনেবাকৈ মৰসাহ দি কোৱা হলেও কিটো
সমিধান পালোহেতেন অনুমান কৰিব পাৰো। বোধকৰো খং
উঠা ভাওধৰি কলেহেতেন “কটা বৰ সাহ পালি? ছুটা ক-ক
ম-ম শিকি তই ডাঙৰ মানুহ হলি সেই দেখি এতিয়া মই
নাচনি ছোৱালীয়ে পিন্ধাদি কাপোৰ পিন্ধিব লাগে?”

ডাঙৰীয়া সকল মোৰ বক্তব্য এয়ে যে, গৰ্ভধাৰিণীকে
বোলক বা দেশমাতৃকে বোলক বা ভাষামাতৃকে বোলক এই
গোটেই মাতৃজাতটোৱেই ভগবানৰ এটা সম্পূৰ্ণ বেলেগ সৃষ্টি।
সেই সকলৰ মহিমা বুজিবৰ ক্ষমতা আপোনাৰ মোৰ এতিয়াও
নাই আৰু আগলৈকো নহয়। তেখেতসকল যেতিয়া যি
বেশতে খাওক, তাতে শুৱাই পৰে। আপোনালোকেও তাতেই
সন্তুষ্ট থকা উচিত। মোৰ এযাৰি অনুৰোধ — আধুনিক
সকলক ভাষা আধুনিক কৰিবলৈ কৰা চেষ্টাৰ পৰা বিৰত
কৰক। এই বয়সত খুৰা দিয়া জোতা পিন্ধাই ভাষামাতৃক
বলেৰে আধুনিক কৰিবলৈ গলে অসন্তোষতো হবই, তাৰ উপৰি
অনভ্যাসত কৰবাত উজুতি খাই পৰি চিৰকাললৈ ঘুনিয়াও হ'ব।

এইখন এইখিনিতে সামৰণি মাৰো বুলি ভাবি-
ছিলো কিন্তু সেয়ে হৈ নুঠিল। কাৰণ আজি দুদিন হ'ল
অসমীয়া Radio ত আধুনিক ভাষাৰে কিবা কিবি কৈ আছিল
একো বুজি নেপালো। কিন্তু এটা শব্দ কেবাবাৰো
শুনিলো। সেইটো হৈছে “অভিবৰ্তন”। তাৰ অৰ্থ নেজানো
দেখি অভিধান চালো। অভিধানত নাই। পৰিভাষা চালো

তাতে নাই। পিচদিনা কেবাজনকো শুধিলো, কোনেও নেজানে। তাৰে এজনে কলে যে সবকাৰি প্রচাৰ বিভাগৰ পৰা আজিকালি এনেকুৱা বহুত শব্দ উলিয়াইছে। কথাটো সঁচা নেকি? যদি সঁচাহে তেন্তে সেই বিভাগত সাহিত্য সভাৰ কোনোবা প্ৰতিনিধি আছেনে নাই? যদি আছেও তেনেহলে বাইজৰ —বিশেষকৈ গাৱলীয়া বাইজৰ মতামত নোলোৱাকৈ এনে অদ্ভুত নতুন অসমীয়া ভাষা সৃষ্টি কৰিবৰ অধিকাৰ তেওঁলোকক কোনে দিলে? এনেকুৱা অসংখ্য ভিতৰ সোঁমোৱা গাওঁ আছে, য'ৰ মানুহ বছৰত কেতিয়াবা এবাৰহে চহৰলৈ ওলাই আহে। এনেকুৱা নতুন ভাষা উলিয়ালে সেইবোৰ মানুহৰ অৱস্থা কি হ'ব কোনোবাই ভাবি চাইছেনে? যদি কথাটো সঁচাহে তেন্তে ক'ব লাগিব যে পৃথিৱীৰ গণতন্ত্ৰৰ ইতিহাসত এইটো এটা অভূতপূৰ্ব ঘটনা গণতন্ত্ৰ কয়— Hitler অৰ জাৰ্মেনীত আৰু Stalin অৰ কমিউনিস্ট এনে কথা হোৱা নাছিল। Chou Enlai ৰ চীনতো এনে কথা হোৱা গম পোৱা নাই। কথাটো সঁচা হলে সাহিত্য সভাই যথাবিহিত কৰিব বুলি আশা কৰিলো।

সময়ৰ অভাৱত মোৰ বেজাৰৰ কথা আৰু বহুতো বাকী থাকিল।

তাহানিয়ে কেতিয়াবাই হিতোপদেশত পঢ়িছিলো :—

“অব্যাপাৰেষু ব্যাপাৰং যো নৰ কৰ্ত্তুমিচ্ছতি।

সঃ পৰৈহৰ্ণাতে মুঢ়ো কিলোৎপাতিব বানৰ ॥”

মইও সেই কিলোৎপাতিব বানৰৰ দৰে ইমানবোৰ সাহিত্যিকৰ মাজত অতপৰ অব্যাপাৰেষু ব্যাপাৰং কৰা দোষত আপোনালোকে মোক প্ৰাণে মাৰিব নোৱাৰে বুলি জানো কিন্তু কিবা অবাস্তৱ, ক'ব নলগীয়া কথা কৈ যদি জগৰ লগাইছো, আপোনালোকে নিজগুণে মৰিষণ কৰিব বুলি মই হাত জোৰ কৰিছো ॥

— X —